

Ouderbetrokkenheid op SBO de Meander

Hanna Wildeboer
S1062353
Hanna.Wildeboer@windesheim.nl
Master SEN gespecialiseerde leraar zorg
PO Voltijd
ENSO- CPGO
Wia Stegeman
5 augustus 2013

Samenvatting

Dit praktijkgericht onderzoek is uitgevoerd op SBO de Meander te Assen. SBO de Meander is een school voor speciaal basisonderwijs. Er wordt met behulp van dit praktijkgericht onderzoek antwoord gegeven op de vraag: 'Op welke manier kan de ouderbetrokkenheid worden vergroot op SBO de Meander passend bij de behoefte van de directie, leerkrachten en ouders?' In 2010 heeft de school een oudertevredenheidsonderzoek gedaan. Uit de resultaten van de peiling is gebleken dat de ouders vonden dat ze niet altijd werden betrokken bij de school. De directie zou dit graag anders zien en wilde weten of de behoefte van de ouders overeen kan komen met de behoefte van de school wat betreft ouderbetrokkenheid. Hiervoor heeft er allereerst een literatuurstudie plaatsgevonden over de vraag wat ouderbetrokkenheid is. Aan de hand van de verkregen informatie uit de literatuurstudie zijn de vragenlijsten opgesteld waarmee de mening, ervaringen en behoeften van de ouders, de leerkrachten en de directie in kaart worden gebracht.

Ouderbetrokkenheid is een wisselwerking tussen ouders en school waarin het gezamenlijk belang, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van het kind in de opvoeding en het onderwijs, binnen deze relatie constant voor ogen wordt gehouden. Uit de resultaten van de literatuurstudie is gebleken dat ouderbetrokkenheid van groot belang is voor de ontwikkeling van de leerlingen. Een effectief vormgegeven ouderbetrokkenheid bestaat uit de onderstaande vijf factoren en draagt bij aan de sociaal emotionele ontwikkeling en de cognitieve ontwikkeling van de leerling:

- Geïntegreerde aanpak op ouderbetrokkenheid
- Visie op ouderbetrokkenheid
- Langdurige samenwerking
- Drijfkrachten of motivatie: de school moet laagdrempelig zijn om elkaar voldoende op de hoogte te kunnen houden van ter zake doende situaties
- De gevoelstonen waarbij het delen van ervaringen in gesprekken centraal staat

Uit de literatuur is gebleken dat betrokkenheid van ouders thuis bij de schoolloopbaan van hun kind meer resultaten oplevert voor de ontwikkeling van de leerlingen, dan wanneer de ouders op school aanwezig zijn om te helpen. Om de praktijkgerichte onderzoeksvragen te beantwoorden, is er een vragenlijst meegegeven aan de ouders en hebben er interviews plaatsgevonden met de directeur van SBO de Meander en met de directies van twee andere SBO scholen. Het interview met de directie impliceert dat de directie de ouders toch graag op school ziet om te helpen. De school ziet ouderbetrokkenheid als een ondersteuning op school, terwijl ouders ouderbetrokkenheid ook zien als een contactmoment met de school en met andere ouders. Tijdens deze contactmomenten wordt gesproken over de vorderingen van de leerlingen, maar kunnen de ouders ook hun zorgen uiten. De leerkrachten kunnen de hulp van de ouders in veel gevallen gebruiken, maar ze houden de verantwoordelijkheid voor de organisatie hiervan graag zelf in handen.

Als belangrijkste conclusie kan worden genoemd dat aan vier van de vijf factoren van een effectief vormgegeven ouderbetrokkenheid aandacht wordt geschonken. De visie op ouderbetrokkenheid is echter onvolledig. Het aangaan van een samenwerkingsrelatie om de ontwikkeling van de leerling te bevorderen, wordt nauwelijks genoemd.

Om de ontwikkeling van de leerlingen zo voorspoedig mogelijk te laten verlopen, is regelmatig contact tussen de school en ouders noodzakelijk en zal er samenwerking gezocht moeten worden. De kennis van de ouders en de leerkrachten moet met elkaar gedeeld worden.

Aan de hand van de verkregen resultaten worden er aanbevelingen gedaan ter verbetering. Als eerste moet de visie op ouderbetrokkenheid concreter worden geformuleerd. Bij het formuleren van de visie moet worden nagegaan of het haalbaar is om alle ouders binnen de school te krijgen om te helpen, of dat de school de nadruk meer zou moeten leggen op betrokkenheid van ouders thuis. Ouderbetrokkenheid is van belang voor de ontwikkeling van de leerling en dus zeker noodzakelijk

voor een leerling met speciale onderwijsbehoeften. In deze visie kan ook aan de orde komen wat de school van ouders verwacht en wat de ouders van de school mogen verwachten. Aan het begin van het schooljaar kan er een vragenlijst ingevuld worden door de ouders over de activiteiten waarbij ze bijdrage kunnen en willen leveren.

Contact tussen school en ouders is gewenst. Ouders hebben ook behoefte aan contactmomenten met andere ouders, een inloopochtend is hiervoor een geschikt moment. Tijdens de inloopochtenden kunnen de onderwerpen aan de orde komen die in de klas worden behandeld, zodat ouders ook thuis met hun kinderen over school kunnen praten. Ook kan er een informatieavond over opvoeden en gezond gedrag worden georganiseerd zodat de zorgen van de ouders gedeeld kunnen worden.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1.	Inleiding	Pagina 5
1.1	Inleiding	Pagina 5
1.2	Verlegenheidsituatie	Pagina 5
1.3	Doel van het onderzoek	Pagina 6
1.4	Centrale vraagstelling	Pagina 6
1.5	Onderzoeksvragen en deelvragen	Pagina 6
1.6	Tot slot	Pagina 7
Hoofdstuk 2.	Theoretische verkenning	Pagina 8
2.1	Inleiding	Pagina 8
2.2	Ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie of educatief partnerschap?	Pagina 8
2.2.1	Ouderbetrokkenheid	Pagina 8
2.2.2	Verschillende ouders	Pagina 9
2.2.3	Samenvatting	Pagina 10
2.3	Effectief vormgeven van ouderbetrokkenheid	Pagina 10
2.3.1	Een succesvolle ouderbetrokkenheid	Pagina 10
2.3.2	Verantwoordelijkheid van de school	Pagina 11
2.3.3	Speciale onderwijsbehoeften	Pagina 12
2.3.4	Samenvatting	Pagina 12
2.4	Het belang van ouderbetrokkenheid	Pagina 12
2.4.1	Invloeden van leerlingen, de leerkracht en de school	Pagina 12
2.4.2	De cognitieve ontwikkeling	Pagina 13
2.4.3	De sociale ontwikkeling	Pagina 13
2.4.4	Ouderbetrokkenheid en opvoeding	Pagina 13
2.4.5	Een kritische noot	Pagina 14
2.4.6	Samenvatting	Pagina 14
2.5	Tot slot	Pagina 14
2.6	De praktijksituatie	Pagina 15
Hoofdstuk 3.	Onderzoeksstrategie	Pagina 16
3.1	Inleiding	Pagina 16
3.2	Type onderzoek	Pagina 16
3.2.1	Onderzoeksstrategie	Pagina 16
3.2.2	Onderzoeksmethode	Pagina 16
3.3	Onderzoeksgroep	Pagina 17
3.3.1	Ouders	Pagina 17
3.3.2	Leerkrachten	Pagina 17
3.3.3	Directie SBO de Meander	Pagina 17
3.3.4	Directie andere SBO scholen	Pagina 18
3.4	Betrouwbaarheid en validiteit	Pagina 18
3.5	Communicatie	
3.6	Tot slot	Pagina 18
Hoofdstuk 4.	Resultaten	Pagina 19
4.1	Inleiding	Pagina 19
4.2	Onderzoeksvraag 2	Pagina 19
4.2.1	Ouderbetrokkenheid op SBO de Meander	Pagina 19
4.2.2	Mening van directie	Pagina 20
4.2.3	Mening van leerkrachten	Pagina 21

4.2.4	Mening van ouders	Pagina 22
4.2.5	Schematisch overzicht huidige situatie	Pagina 24
4.2.6	Conclusie onderzoeksvraag 2	Pagina 25
4.3	Onderzoeksvraag 3	Pagina 26
4.3.1	Behoeftes van de directie	Pagina 26
4.3.2	Behoeftes van de leerkrachten	Pagina 26
4.3.3	Behoeftes van de ouders	Pagina 26
4.3.4	Schematisch overzicht behoeften en gewenste situatie	Pagina 27
4.3.5	Conclusie onderzoeksvraag 3	Pagina 27
4.4	Onderzoeksvraag 4	Pagina 27
4.4.1	Ouderbetrokkenheid op andere SBO scholen	Pagina 27
4.4.2	Reacties van ouders	Pagina 28
4.4.3	Inzet van ouders bij vormgeven van ouderbetrokkenheid	Pagina 29
4.4.4	Problemen met ouderbetrokkenheid	Pagina 29
4.4.5	Schematisch overzicht van andere SBO scholen	Pagina 29
4.4.6	Conclusie onderzoeksvraag 4	Pagina 30
4.5	Tot slot	Pagina 31

Hoofdstuk 5.	Conclusie, discussie en aanbevelingen	Pagina 32
---------------------	--	------------------

5.1	Inleiding	Pagina 32
5.2	Vergelijking	Pagina 32
5.3	Conclusie	Pagina 33
5.4	Aanbevelingen	Pagina 34
5.5	Discussie	Pagina 35
5.6	Aanbevelingen voor vervolg onderzoek	Pagina 35

Dankwoord	Pagina 37
------------------	------------------

Literatuurlijst	Pagina 38
------------------------	------------------

Bijlagen	Pagina 40
-----------------	------------------

1.	Vragenlijst ouders	Pagina 40
2.	Vragenlijst leerlingen	Pagina 43
3.	Interview directie SBO de Meander	Pagina 46
4.	Interview andere SBO scholen	Pagina 48

Hoofdstuk 1. Inleiding onderzoek

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de verlegenheidsituatie geschetst. Er wordt in paragraaf 1.2 ingegaan op de verlegenheidsituatie, namelijk de aanleiding voor het onderzoek. Aan de hand van de geschetste verlegenheidsituatie wordt in paragraaf 1.3 de doelstelling van het onderzoek geformuleerd. In paragraaf 1.4 wordt de centrale vraagstelling geformuleerd en als laatste komen in paragraaf 1.5 de onderzoeksvragen en deelvragen aan bod.

1.2 Verlegenheidsituatie

SBO de Meander is een openbare basisschool voor speciaal basisonderwijs. De school wordt bezocht door ongeveer 220 leerlingen die verdeeld zijn over 16 klassen. Leerlingen uit het Samenwerkingsverband Plateau met een extra zorgbehoefte kunnen op SBO de Meander onderwijs krijgen. Met kleine klassen en een structuur die door iedere leerkracht wordt toegepast, probeert de school een veilig klimaat te bieden aan leerlingen.

De directie van SBO de Meander wil graag een onderzoek naar ouderbetrokkenheid op de school. Veel leerlingen worden met de taxi naar school gebracht vanwege een grote reisafstand. Hierdoor is er minder sprake van regelmatig contact tussen de leerkracht en de ouders. Iedere leerkracht gaat eens per jaar op huisbezoek bij alle leerlingen. De ouders komen op school bij de kennismakingsavond, op de informatieavond, op de inloopavond rond Sint Maarten, bij rapportbesprekingen en bij de feestelijke ouderavond. Dit zijn de geplande bijeenkomsten van het jaarrooster. De inloopavond en de feestelijke ouderavond worden druk bezocht, maar lang niet alle ouders zijn aanwezig bij de overige bijeenkomsten. De directie en de leerkrachten hebben geconstateerd dat het meestal dezelfde ouders zijn die de overige bijeenkomsten wel en niet bezoeken. De directie zou graag zien dat meerdere ouders betrokken zijn bij de school.

Uit de oudertevredenspeiling, gehouden in 2010 onder ouders van SBO de Meander, is gebleken dat ouders vinden dat ze te weinig betrokken worden bij de school en dit graag anders zouden zien. De directie van SBO de Meander ziet ouders als pedagogische bondgenoten. De mening van de directie kwam niet overeen met de mening van de ouders. De ouders hadden genoemd dat ze te weinig werden betrokken bij de school. De directie heeft vanwege die uitkomst het besluit genomen om het vergroten van de ouderbetrokkenheid op te nemen in het schooljaarplan van 2012. De directie heeft opdracht gegeven onderzoek te doen naar de ouderbetrokkenheid op SBO de Meander. De medezeggenschapsraad is tevens met dit onderwerp bezig door na te denken over het belang van ouderbetrokkenheid en op welke manier dit kan worden vergroot. Er zal dus afstemming en regelmatig overleg moeten plaatsvinden tussen de verschillende betrokkenen en de onderzoeker. Betrokkenheid van ouders is om meerdere redenen van belang. Ouders beschikken over de deskundigheid die de school nodig heeft om een leerling zo optimaal mogelijk te laten ontwikkelen (Vries, 2007). Gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders en school voor de ontwikkeling van de leerling levert betere resultaten op, zowel cognitief als sociaal emotioneel. Een goede band tussen de ouders en de leerkracht bevordert de ontwikkeling van de leerling. Marzano (2010) schrijft dat het welbevinden van een leerling wordt vergroot wanneer ouders zich betrokken voelen bij de school en zich hiervoor inzetten. Ouders en school zijn partners in de opvoeding. Voor een optimaal verloop van de schoolcarrière van een leerling, is het van belang dat er regelmatig contact plaatsvindt waarin de partijen elkaar van informatie voorzien. Tevens kan regelmatig contact tussen de school en de ouders de samenwerking bij leerproblemen of problemen thuis bevorderen. Ook stelt het scholen in staat te profiteren van de kennis, het inzicht en de ervaringen van de ouders.

Voor SBO de Meander zijn dit voldoende redenen om ouderbetrokkenheid op de agenda te zetten en opdracht te geven voor een onderzoek. Allereerst wordt onderzocht wat ouderbetrokkenheid is volgens de literatuur en wat er op dit moment aan ouderbetrokkenheid wordt gedaan op SBO de Meander. Ouders, leerkrachten en directie geven door middel van vragenlijsten hun mening over de huidige vormgeving. Er wordt onderzocht waar de mogelijkheden en behoeften van de verschillende betrokkenen liggen om ouderbetrokkenheid te vergroten en om zicht te krijgen op de gewenste

situatie. Om extra informatie te verkrijgen, worden er ook andere SBO scholen bevraagd naar hun huidige vormgeving van ouderbetrokkenheid. Ten slotte worden aanbevelingen gedaan om ouderbetrokkenheid te vergroten op SBO de Meander.

1.3 Doel van het onderzoek

De verlegenheidsituatie uit de vorige paragraaf leidt tot de volgende doelstelling: 'Het in kaart brengen van de behoeften wat betreft het vergroten van de ouderbetrokkenheid van ouders, directie en leerkrachten van SBO de Meander en het geven van bijpassende aanbevelingen zodat uiteindelijk de prestaties en het welbevinden van de leerlingen worden verbeterd.'

1.4 Centrale vraagstelling

'Op welke manier kan de ouderbetrokkenheid worden vergroot op SBO de Meander passend bij de behoefte van de directie, leerkrachten en ouders?'

1.5 Onderzoeksvragen en deelvragen

Om de centrale vraagstelling te beantwoorden, zijn er onderzoeksvragen en deelvragen opgesteld. Onderzoeksvraag 1 wordt beantwoord door middel van literatuuronderzoek. De overige onderzoeksvragen worden beantwoord met behulp van een onderzoek in de praktijk op SBO de Meander.

- *Onderzoeksvraag 1:*
Wat is ouderbetrokkenheid volgens de literatuur en wat is hiervan het belang binnen het basisonderwijs?
 - 1.1 Wat is ouderbetrokkenheid volgens de literatuur?
 - 1.2 Welke vormen van ouderbetrokkenheid zijn er te vinden in de literatuur?
 - 1.3 Wat is, volgens de literatuur, het belang van ouderbetrokkenheid?
 - 1.4 Op wat voor manier kan ouderbetrokkenheid volgens de literatuur effectief worden vormgegeven?
 - 1.5 Op wat voor manier kan ouderbetrokkenheid volgens de literatuur effectief worden vormgegeven binnen het speciaal basisonderwijs?
- *Onderzoeksvraag 2:*
Wat wordt er nu gedaan op SBO de Meander aan ouderbetrokkenheid en welke ervaringen hebben de verschillende partijen?
 - 2.1 Op welke manier wordt ouderbetrokkenheid vormgegeven op SBO de Meander?
 - 2.2 Wat vindt de directie over de huidige gang van zaken wat betreft ouderbetrokkenheid?
 - 2.3 Wat vinden de leerkrachten over de huidige gang van zaken wat betreft ouderbetrokkenheid?
 - 2.4 Wat vinden ouders over de huidige gang van zaken wat betreft ouderbetrokkenheid?
- *Onderzoeksvraag 3:*
Waar liggen de behoeftes bij de verschillende partijen binnen SBO de Meander om ouderbetrokkenheid te vergroten?
 - 3.1 Waar ligt de behoefte om ouderbetrokkenheid te vergroten bij de directie?
 - 3.2 Waar ligt de behoefte om ouderbetrokkenheid te vergroten bij de leerkrachten?
 - 3.3 Waar ligt de behoefte om ouderbetrokkenheid te vergroten bij de ouders?
- *Onderzoeksvraag 4:*
Op welke manier wordt de ouderbetrokkenheid op andere SBO scholen zo effectief mogelijk vormgegeven?
 - 4.1 Op wat voor manier wordt de ouderbetrokkenheid op andere SBO scholen georganiseerd?
 - 4.2 Wat zijn, volgens die scholen, de reacties van ouders op die organisatie?
 - 4.3 Op welke manier hebben deze SBO scholen inzet gevraagd van ouders bij het vormgeven

van de ouderbetrokkenheid?

4.4 Welke problemen komen deze scholen tegen wat betreft ouderbetrokkenheid in combinatie met hun organisatie?

1.6 Tot slot

Onderzoeksvraag 1 wordt in hoofdstuk 2 beantwoord met behulp van literatuuronderzoek. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de onderzoekopzet verantwoord. In hoofdstuk 4 worden de resultaten gepresenteerd van de verzamelde onderzoeksgegevens. Daarmee wordt antwoord gegeven op onderzoeksvraag 2, 3 en 4. In hoofdstuk 5 wordt de vergelijking met de theoretische bevindingen gedaan. Er wordt antwoord gegeven op de centrale vraagstelling. Aan de hand van de conclusies worden aanbevelingen gedaan en worden er discussie punten geformuleerd.

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Middels literatuuronderzoek wordt antwoord gegeven op de eerste onderzoeksvraag: *‘Wat is ouderbetrokkenheid volgens de literatuur en wat is hiervan het belang binnen het basisonderwijs?’* Allereerst wordt het begrip ‘ouderbetrokkenheid’ verhelderd. Dit is van belang om tot een eenduidige definitie te komen. Vervolgens wordt beschreven welke vormen van ouderbetrokkenheid er zijn en op welke manier de ouderbetrokkenheid zodanig kan worden vormgegeven dat het voordelen heeft voor de verschillende betrokkenen zoals leerkrachten, leerlingen en ouders. Tot slot wordt beschreven wat het belang is van ouderbetrokkenheid.

2.2 Ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie of educatief partnerschap?

In de literatuur komen verschillende termen aan de orde die verband hebben met ouderbetrokkenheid, namelijk ouderparticipatie en educatief partnerschap. In deze paragraaf wordt een eenduidige definitie van ‘ouderbetrokkenheid’ geformuleerd aan de hand van de geraadpleegde literatuur. Allereerst worden de definities uit verschillende onderzoeken naast elkaar gelegd en met elkaar vergeleken.

2.2.1 Ouderbetrokkenheid

Menheer en Hooge (2010) beschrijven ouderbetrokkenheid als één van de uitingvormen van de relatie tussen ouders en de school. Marzano (2010) beschrijft ouderbetrokkenheid als een structuur die wordt gebruikt om ouders en de gemeenschap te betrekken bij de dagelijkse gang van zaken op school, als wel het deelnemen aan het nemen van belangrijke beleidsbeslissingen. Smit (2007) beschrijft ouderbetrokkenheid als betrokkenheid van ouders bij het onderwijs en de opvoeding van hun kind. Smit (2007) legt duidelijk de link tussen de thuissituatie en de school.

Het begrip ‘ouderparticipatie’ is in verschillende literatuuronderzoeken naar voren gekomen. Het is daarom goed om ook dit begrip te definiëren. Later zal blijken dat ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid niet los van elkaar te zien zijn. Het woord participatie in het begrip ouderparticipatie wil al zeggen dat ouders niet alleen betrokken zijn, maar ook deelnemen aan activiteiten in en rondom de school. Sommige ouders zijn lid van een ouder- of medezeggenschapsraad of begeleiden een schoolreis en helpen mee met het schoonhouden van de school (Menheer & Hooge, 2007). De twee begrippen kunnen niet los van elkaar worden gezien, omdat betrokken ouders eerder een actieve bijdrage leveren op school dan minder betrokken ouders (Menheer & Hooge, 2007). Anders dan bij ouderparticipatie, staat bij ouderbetrokkenheid de vraag centraal op welke manier ouders hun eigen kind op een zo goed mogelijke manier kunnen ondersteunen tijdens de schooltijd en in de ontwikkelingen die het kind daarbij doormaakt. Ouderbetrokkenheid heeft daarmee een pedagogisch doel gekregen, namelijk de afstemming van de benadering van de kinderen thuis en de benadering van de kinderen op school (Menheer & Hooge, 2007). Epstein (2001) heeft zes dimensies beschreven waarin de verschillende vormen van ouderbetrokkenheid aan de orde komen. In figuur 1 worden de dimensies verhelderd met een begripsomschrijving en praktijkvoorbeeld. Figuur 1 is door de onderzoeker opgesteld aan de hand van de geraadpleegde literatuur.

Type	Betekenis	Praktijkvoorbeelden
Type 1: Ouderschap	Ouders scheppen de juiste voorwaarde voor een kind om te leren. Ouders bereiden de kinderen voor en begeleiden hen bij het naar school gaan.	De kinderen worden opgevoed en er wordt gezorgd voor een pedagogisch klimaat, waardoor het kind in het leren voor school wordt gesteund.
Type 2: Communicatie	Communicatie tussen school en ouders. Dit onderdeel betreft effectieve vormen van communicatie over schoolprogramma's en vorderingen van de kinderen. De school wordt geacht de informatie op een begrijpelijke	Deze communicatie is zowel formeel door middel van een nieuwsbrief, ouderavonden, rapportbesprekingen. Ook vinden er informele contacten plaats, zoals bij het halen en brengen van de

	manier te presenteren en van ouders mag worden verwacht hierop respons te geven.	kinderen.
Type 3: Deelnemen	Vrijwilligerswerk verrichten in en rond de school.	Ouders kunnen de leerkrachten helpen in de klas, administratief werk verrichten, de schoolbibliotheek beheren en assisteren bij sportdagen en overige activiteiten.
Type 4: Thuis leren	Ouders ondersteunen de kinderen bij het maken van schoolwerk thuis. Ouders bieden de hulp aan kinderen die ze nodig hebben om hun huiswerkopdrachten te maken.	Ouders begeleiden de kinderen bij het maken van het huiswerk en stimuleren de kinderen om het huiswerk te maken.
Type 5: betrokken bij het maken van beleidsbeslissingen	Formele ouderparticipatie. Ouders zijn betrokken bij het maken van beleidsbeslissingen van de school.	Ouders zijn betrokken bij de ouderraad, de medezeggenschapsraad, of andere commissies.
Type 6: samenwerken met de gemeenschap	Samenwerken met de gemeenschap.	Ouders leveren een bijdrage in de gemeenschap waarvan de school en zij zelf een deel uitmaken.

Figuur 1. Dimensies van ouderbetrokkenheid (Epstein, 2001).

Het begrip educatief partnerschap is aan het begin van deze paragraaf genoemd. Dit begrip komt overeen met de definities van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie (Wit, 2005). Educatief partnerschap houdt het gezamenlijke belang van de relatie tussen ouders en de school constant voor ogen en stelt doelen die gericht zijn op het realiseren van dit gezamenlijke belang. School en ouders streven naar een gelijkwaardige positie (Wit, 2005).

2.2.2 Verschillende ouders

Ouders verschillen in allerlei opzichten. Ze verschillen in gedrag, mentaliteit, overtuiging en opvatting. Ook de situaties en de achtergrond, zoals geslacht, sociaal economische status, opleidingsniveau en gezondheid maken dat er verschillen bestaan tussen ouders. Deze verschillen bepalen deels in welke mate ouders betrokken zijn bij de opvoeding en het onderwijs aan hun kind. Verschillende literatuurstudies verwijzen naar de typering van ouders en het indelen in typen. Maas (2007) verwijst naar competente ouders die reële verwachtingen hebben van hun kind en van de school, verwaarlozende ouders waarvan de kinderen op minder steun kunnen rekenen, afhankelijke ouders die het lastig zullen vinden zelf beslissingen te nemen over hun kind. Ook beschrijft Maas (2007) overbezorgde of (over)beschermende ouders waarvan de kinderen afhankelijk zijn van de ouders, behulpzame ouders die overal bij willen helpen en professionele ouders die zelf ook in het onderwijs zitten. Maas (2007) benoemt nog drie verschillende typen, namelijk perfectionistische ouders die hoge eisen stellen aan hun kind, maar ook aan de school. Als een na laatste noemt Maas (2007) de ongeïnteresseerde ouders en als laatste de boze of kritische ouders. Maas (2007) is niet de enige die over typen ouders schrijft. Ook het Ministerie van Onderwijs heeft onderzoek gedaan naar de verschillende typen ouders. Dit heeft geresulteerd in de typologie 'Herken de ouder' waarin de verschillende ouders aan de orde komen (Vries, 2007). De typologie 'Herken de ouder' biedt de school handvatten voor het opbouwen en onderhouden van relaties (Smit, 2012). De Vries (2007) beschrijft deze typen in zijn boek 'Ouders in de school': de supporter, de politicus, de afwezige, de kwelgeest, de carrière-maker en de superouders. Het is verstandig dat de school op de hoogte is van de verschillende profielen van ouders zodat daar adequaat op kan worden gereageerd (Vries, 2007). Bij het vormgeven van de ouderbetrokkenheid is het van belang rekening te houden met deze verschillen en hierbij stil te staan (Menheer & Hooge, 2010; Henderson & Mapp, 2007). Een voordeel van deze in de literatuur beschreven typen ouders is dat ouders gemakkelijker te herkennen zijn. Het kan ook leiden tot vooroordelen (Vries, 2007). Leerkrachten zouden tijd moeten krijgen om de verschillen tussen ouders te leren begrijpen om hen op een respectvolle manier te benaderen (Rapp & Duncan, 2011).

2.2.3 Samenvatting

Samenvattend kan hier worden gemeld dat uit het vergelijken van bovengenoemde onderzoeken de volgende definitie naar voren komt die in dit praktijkgericht onderzoek wordt gehanteerd: 'Ouderbetrokkenheid is een wisselwerking tussen ouders en school waarin het gezamenlijk belang, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van het kind in de opvoeding en het onderwijs, binnen deze relatie constant voor ogen wordt gehouden. Het is van belang dat de school en de ouders rekening met elkaar houden.' Er is voor deze definitie gekozen omdat de begrippen ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie en educatief partnerschap hier allen in naar voren komen en het een pedagogisch doel heeft. In de volgende paragraaf wordt beschreven op welke manier ouderbetrokkenheid kan worden vormgegeven.

2.3 Effectief vormgeven van ouderbetrokkenheid

Het vormgeven en onderhouden van ouderbetrokkenheid vraagt de aandacht van het hele team. De organisatie hiervan moet gedragen worden door het hele team en moet daarom goed zijn doordacht (Cijfat & Voskens, 2009). In deze paragraaf wordt benoemd op welke manier ouderbetrokkenheid volgens de literatuur kan worden vormgegeven. Er wordt in deze paragraaf ingegaan op het regulier onderwijs en op het speciaal basisonderwijs.

2.3.1 Een succesvolle ouderbetrokkenheid

Volgens Cijfat en Voskens (2009) en Smit, Sluiter en Driessen (2006) zijn er vijf factoren te noemen die het succes van de ouderbetrokkenheid bepalen. De eerste factor die wordt genoemd is een geïntegreerde aanpak op ouderbetrokkenheid. Deze aanpak moet passen bij de missie van de school. De missie geeft het bestaansrecht van de school weer (Vries, 2007). Het is hierbij van belang dat er afspraken worden gemaakt over wie voor welk onderdeel van de aanpak op ouderbetrokkenheid verantwoordelijk is en wie er worden betrokken bij de besluitvorming. Bij de geïntegreerde aanpak neemt dialoog tussen de school en ouders een grote plaats in (Smit et al., 2006). De verschillende onderdelen van een geïntegreerde aanpak op ouderbetrokkenheid zijn volgens De Vries (2007):

- Kwaliteitszorg: de missie en de visie op ouderbetrokkenheid worden gevormd;
- Integraal personeelsbeleid: de kwaliteiten van de leerkrachten worden nader bekeken;
- Het bestuur van de school: hieronder vallen de ouderraad en de medezeggenschapraad;
- Afleggen van verantwoording aan ouders over kwaliteiten, leeropbrengsten en het beleid van de school: hiertoe is de school verplicht sinds de invoering van de Wet op Medezeggenschap

Als tweede factor benoemen Cijfat en Voskens (2009) en Smit en collega's (2006): 'het formuleren van een visie op ouderbetrokkenheid'. In deze visie moeten de gezamenlijke waarden, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van de ontwikkeling van de leerling thuis en in het onderwijs, nadrukkelijk naar voren komen. School en ouders zijn partners en samen verantwoordelijk voor de ontwikkeling van een kind. In de visie kan worden beschreven wat voor soort school het team wil zijn voor de ouders en wat voor school het team moet zijn voor ouders (Vries, 2007). De gemaakte beslissingen hebben invloed op de schoolloopbaan van hun kinderen en zijn ook van belang voor ouders. Ouders kunnen worden ingezet bij het nemen van praktische beslissingen, zoals het leveren van een bijdrage in de organisatie van een activiteit op school. Door deze bijdrage kan het zijn dat de activiteit op een andere manier wordt uitgevoerd dan wanneer de ouder geen bijdrage zal leveren en de leerkracht de organisatie alleen op zich neemt. Dit kan effect hebben op de manier waarop het kind de activiteit beleeft (Cijfat & Voskens, 2009; Smit et al., 2006).

Als derde factor benoemen Cijfat en Voskens (2009) en Smit en collega's (2006): 'Een visie gericht op een langdurige samenwerking tussen ouders en school.' Gedurende een groot aantal jaren wordt een groot gedeelte van de opvoeding en de ontwikkeling van de kinderen in de handen van de school gelegd. Het is dan prettig dat er een goede samenwerking is. Op het moment dat de opvoeding thuis

en het onderwijs op school in elkaars verlengde liggen, kan er aan de vierde factor worden gewerkt. Als vierde factor benoemen Cijfat en Voskens (2009) en Smit et al. (2006): 'drijfkrachten of motivatie.' Hierbij moet de school laagdrempelig zijn om elkaar op de hoogte te kunnen houden van ter zake doende situaties. Als laatste factor benoemen Cijfat en Voskens (2009) en Smit et al. (2006): 'de gevoelstoon'. Hierbij staat dialoog centraal waarbinnen ervaringen met elkaar gedeeld worden en verwachtingen naar elkaar worden uitgesproken. De laatste drie factoren liggen in elkaars verlengde omdat die allen met de invulling van de visie te maken hebben.

Epstein (2001) benoemt dat het onderwerp 'ouderbetrokkenheid' door het hele team gedragen moet worden en benadrukt het belang van een positieve samenwerking. Epstein (2001) stelt dat er een aantal verantwoordelijken aangesteld moet worden in een actieteam. Dit actieteam kan bestaan uit leerkrachten, directie en ouders en wordt begeleid door een oudercoördinator (Vries, 2007). Het actieteam beschrijft de huidige situatie van ouderbetrokkenheid en stelt doelen op om de ouderbetrokkenheid te veranderen. Het actieteam ontwerpt een plan waarin de doelen aan bod komen en worden geëvalueerd. Een oudercoördinator probeert de verschillende belangen te behartigen. Op termijn kan een oudercoördinator een taakverlichting voor leerkrachten en directie opleveren (Vries, 2007).

2.3.2 Verantwoordelijkheid van de school

Marzano (2010) beschrijft dat de school verantwoordelijk is voor het scheppen van een klimaat waarin communicatie kan plaatsvinden. Voor ouders moet de boodschap duidelijk zijn dat hun kind belangrijk is in de school. Ouders moeten het gevoel hebben dat ze welkom zijn, op wat voor manier dan ook (Rapp & Duncan, 2011). Een uitnodiging naar ouders om hun stem te horen kan hiervan een voorbeeld van zijn. Ouders krijgen dan meer het idee dat er daadwerkelijk naar hen geluisterd wordt en dat hun mening er toe doet. Betrokken ouders hebben het gevoel dat de school niet alleen hun ideeën waardeert, maar ook hun fysieke participatie toejuicht (Marzano, 2010). De directie is de drijvende kracht achter een oudervriendelijke school en heeft hierbij een belangrijke functie (Rapp & Duncan, 2011). Een schoolleider moet volgens Rapp & Duncan (2011) op de hoogte zijn van de behoefte en wensen van de ouders en tijd maken om met ouders te spreken over deze wensen. Het is de taak van de directie om het belang van ouderbetrokkenheid aan te geven bij het schoolteam. Wanneer teamleden dit belang onderschrijven, kunnen er nadere stappen worden ondernomen. Uit onderzoek van Smit, Driessen en Doesborgh (2005) is gebleken dat ouders afstemming over de opvoeding tussen ouders en school wensen, maar dat dit te weinig gebeurt. De ouders hebben aangegeven niet altijd even goed op de hoogte te zijn van de werkwijze van de school en missen dat ze kunnen spreken over waarden en normen en opvoedingsideeën (Smit et al., 2005). De school zou actie moeten ondernemen om zicht te krijgen op de wensen en belangen van ouders (Smit et al., 2006). Het rekening houden met en toekomen aan de wensen en behoeften van de ouders vraagt in sommige gevallen om een mentaliteitsverandering van het schoolteam, maar ook van de ouders. Er is in de literatuur een aantal programma's te vinden die zowel de school als de ouders kan ondersteunen bij het vergroten van de ouderbetrokkenheid (Smit et al., 2006). Deze programma's hebben allen een ander doel voor ogen, maar willen door middel van dialoog een goede relatie op bouwen. Nader onderzoek zou kunnen uitmaken welk programma geschikt is voor SBO de Meander. De mate van ouderbetrokkenheid is, zoals te lezen, van veel factoren afhankelijk. Ouders moeten het idee hebben dat ze gehoord worden. Uit onderzoek van Cijfat en Voskens (2009) is echter gebleken dat een mooi initiatief hiervoor, zoals de medezeggenschapsraad, niet altijd effectief is. De invloed hiervan blijft beperkt. Dit kan komen doordat leerkrachten het prettiger vinden om de professionele afstand tussen ouders en zichzelf te bewaren en hierdoor geneigd zijn in een mindere mate naar ouders te luisteren. Iedere ouder heeft zijn eigen verhaal, wensen en uit zijn emoties en vragen op een andere manier. De leerkracht kan niet aan alle wensen van de ouders voldoen. Dit brengt de leerkracht in een spagaat. De leerkracht wil aan de ene kant begrip opbrengen voor de ouders en naar hen luisteren en de relatie niet schaden. Aan de andere kant wil de leerkracht zich professioneel gedragen en grenzen stellen (Vries, 2007). Wanneer de doelen, de taken van de leerkracht en de verschillende procedures voor de ouders helder zijn, wordt voorkomen dat de leerkracht zijn grenzen

moet verleggen en hierdoor niet meer professioneel kan handelen (Vries, 2007). Ook hier ligt weer een taak voor de oudercoördinator of de directie, want die moeten in de gaten houden in hoeverre het beleid over ouders duidelijk is en wordt nageleefd.

2.3.3 Speciale onderwijsbehoeften

Ouders zullen vaker contact hebben met de school op het moment dat het leerlingen betreft met speciale onderwijsbehoeften (Batt, 2011). In het speciaal basisonderwijs vereist ouderbetrokkenheid nog meer aandacht, omdat deze kinderen meer ondersteuning nodig hebben. Deze ontmoetingen tussen ouders en school zullen gaan over op welke manier de ouders en de school het kind het beste gezamenlijk kunnen ondersteunen. Batt (2011) schrijft dat het verstandig is ouders veel te betrekken bij de handelingsplannen van hun kind. Het is hierbij van belang dat er rekening wordt gehouden met de verschillen tussen ouders. De leerkracht kan ouders vragen in de klas te helpen, of te komen voorlezen. Communicatie met ouders is in alle gevallen van belang. Ook in het speciaal basisonderwijs geldt namelijk dat ouders zich meer willen inzetten wanneer ze het idee hebben dat hun stem wordt gehoord (Batt, 2011; Coots, 2007). Ouders van kinderen met speciale onderwijsbehoeften hebben een grote rol binnen de schoolloopbaan van hun kind, maar verschillen in de mate waarin ze betrokkenheid kunnen opbrengen vanwege hun persoonlijke omstandigheden. Een kind met speciale onderwijsbehoeften geeft ouders vaak extra zorgen. Wanneer de persoonlijke omstandigheden van de ouders, zoals opleiding en sociaal economische status al moeilijkheden geven, kan dat een reden zijn om het onderwijs van hun kind aan de school over te laten (Coots, 2007).

2.3.4 Samenvatting

Samenvattend kan hier worden vermeld dat voor zowel het reguliere onderwijs als voor het speciaal basisonderwijs het van belang is dat er een duidelijke visie is beschreven over ouderbetrokkenheid die wordt gedragen door het hele schoolteam. Het is belangrijk om op de hoogte te zijn van de wensen, verwachtingen en behoeften van de ouders, zodat hier rekening mee gehouden kan worden (Pameijer, 2012). Wanneer ouders het idee hebben dat er naar hen wordt geluisterd, zullen ze zich eerder inzetten voor de school. De directie of een oudercoördinator heeft een grote rol om het proces van ouderbetrokkenheid in de gaten te houden en aan te sturen. De inzet van ouders is om verschillende redenen van belang. In de volgende paragraaf wordt hier nader op ingegaan.

2.4 Het belang van ouderbetrokkenheid

Niet alleen de ouders en de school, maar voornamelijk de kinderen hebben baat bij goede communicatie en betrokkenheid tussen de ouders en de school. In deze paragraaf wordt het belang beschreven van ouderbetrokkenheid voor de ontwikkeling en het welzijn van het kind.

2.4.1 Invloeden van leerlingen, de leerkracht en de school

Uit verschillende onderzoeken blijken significant positieve effecten van ouderbetrokkenheid op het functioneren van leerlingen op school. Deze positieve effecten zijn te merken bij zowel de leerprestaties, het gedrag en de werkhouding (Cijfat & Voskens, 2009; Menheer & Hooge, 2010; Henderson & Mapp, 2002; Rapp & Duncan, 2012). Dit benadrukt direct al de noodzaak van het goed organiseren van de ouderbetrokkenheid binnen een school. De school, de ouders en de leerling hebben effect op de prestaties van de leerling. Wanneer deze drie geledingen met elkaar verbonden zijn door goede communicatie, zal dit een positief effect hebben op de prestaties van een leerling. Deze positieve effecten zijn te vinden bij leerlingen uit gezinnen met verschillende achtergronden en bij leerlingen van alle leeftijden (Cijfat & Voskens, 2009). In paragraaf 2.3.3 is al benoemd dat de mate van betrokkenheid samenhangt met de achtergrond en mogelijkheden van de ouders. Omdat ouderbetrokkenheid positieve effecten laat zien, wordt het beschouwd als een belangrijke component waaraan een effectieve school moet voldoen (Epstein, 2001; Marzano, 2010). Behalve de betrokkenheid van ouders zijn er volgens Marzano (2010) meerdere factoren te noemen die effect hebben op de leerprestaties en de ontwikkeling van de leerling. Zo is er op leerlingniveau de

thuisituatie, de achtergrondkennis en de motivatie te beschrijven. Met de thuisituaties worden acties bedoeld die het gezin kan ondernemen om de schoolprestaties van hun kinderen te verbeteren of te ondersteunen (Marzano, 2010). De achtergrondkennis heeft te maken met de ervaringen van de leerlingen. Het aantal ervaringen van een leerling heeft invloed op de grootte van de woordenschat. Wanneer een leerling meerdere malen naar een museum is geweest, zal hij over meer woorden en kennis beschikken dan een leerling die daar niet is geweest (Hirsch, 2003; Marzano, 2010). Met de motivatie wordt de interesse van leerlingen in bepaalde onderwerpen bedoeld en de mate waarin de leerling denkt dit onderwerp aan te kunnen leren (Marzano, 2010). Op leraarniveau wordt de didactische aanpak van de leerkracht, het pedagogisch handelen en klassenmanagement en het sturen en herontwerpen van het lesprogramma genoemd. Ouders kunnen hiervan op de hoogte worden gebracht door middel van dialogen. De leerkracht benoemt wat zijn taken zijn en wat hij aan activiteiten onderneemt met de leerlingen in de klas (Vries, 2007). Op schoolniveau zijn er een aantal factoren te onderscheiden, namelijk ouderbetrokkenheid en een haalbaar en gedegen programma met uitdagende doelen en effectieve feedback. Een haalbaar en gedegen programma houdt in dat de onderwerpen die in het onderwijs aan bod dienen te komen, ook aan bod komen en dat er voldoende tijd is om dit lesplan uit te voeren.

2.4.2 De cognitieve ontwikkeling

Hirsch (2003) beschrijft dat er een verschil is tussen leerlingen uit gezinnen met een midden- of hoog inkomen en leerlingen uit gezinnen met een laag inkomen. Het niveau verschil in lezen tussen beide groepen leerlingen wordt naarmate de kinderen ouder worden, steeds groter. De cognitieve ontwikkeling, vooral het onderdeel lezen, is sterk afhankelijk van de betrokkenheid van ouders bij het ondernemen van activiteiten met hun kinderen (Cijfat & Voskens, 2009). Marzano (2010) en Cijfat en Voskens (2009) beschrijven beide dat de voor de ontwikkeling belemmerende achtergrondkenmerken wel zijn terug te dringen. Dit is gebleken uit onderzoek van Marzano (2010) waarbij een aantal onderwijsachterstandscholen resultaten hebben behaald, die normaal met deze leerlingen niet behaald zouden zijn. Er is een programma aangeboden aan leerlingen die de betrokkenheid van de leerlingen bij de lessen doet toenemen. Dit kan door de leerlingen te laten deelnemen aan excursies. Er wordt gewerkt van een interesse verbredend programma waarbij er gewerkt wordt aan de woordenschat (Marzano, 2010). Bij deze programma's worden uitdagende doelen gesteld en feedback gegeven op de kennis en vaardigheden van de leerling. Deze doelen worden gedurende de hele schoolloopbaan in de gaten gehouden en eventueel bijgesteld. Aan de hand van het wel of niet behalen van deze doelen, kan de school bekijken of er op een efficiënte wijze te werk is gegaan.

2.4.3 De sociale ontwikkeling

Niet alleen het cognitief functioneren blijkt baat te hebben bij een hoge mate van ouderbetrokkenheid. Ook bij het sociaal functioneren zijn positieve effecten gevonden. Het betreft aspecten als motivatie, sociale competenties, het gedrag, de relatie tussen de leerkracht en de leerling, maar ook de leerlingen onderling (Henderson & Mapp, 2002). Dit zijn resultaten van in het buitenland verrichte onderzoeken. Bij Nederlandse onderzoeken is er niet direct een positief effect geconstateerd op het welbevinden van de leerling (Smit et al., 2005).

2.4.4 Ouderbetrokkenheid en opvoeding

Uit onderzoek van Smit en collega's (2005) is gebleken dat ouders vonden dat er weinig tot geen afstemming plaatsvond tussen de ouders en de school over de opvoeding. De ouders erkennen voldoende op de hoogte zijn van de situatie in de klas, ongeveer de helft geeft aan ook voldoende op de hoogte te zijn van de situaties op schoolniveau. De ouders gaven aan voornamelijk op de hoogte gehouden te worden door hun kind. Wanneer ouders problemen ervaren met leerkrachten of met de school, komt dat vaak door verschillende opvattingen over de opvoedingen thuis en op school (Smit et al., 2005). Oplossingen die voor deze conflicten worden genoemd door ouders zijn ouders informeren over de normen en waarden. Ouders kunnen dan zelf kiezen of ze deze normen en waarden aannemen of verwerpen (Smit et al., 2005). Ook noemen ouders dat ze graag invloed willen

hebben op de opvoedingsideeën van de school. Dit willen ze omdat een groot gedeelte van hen vindt dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kind. Een aantal ouders staat open voor opvoedkundige adviezen. Die ouders geven dan ook aan dat ze communicatie over de opvoeding belangrijk vinden. Lang niet alle ouders staan open voor adviezen over opvoeding. De hoeveelheid informatie die een school geeft, hoeft niet direct invloed te hebben op het opvoedgedrag van de ouders (Smit et al., 2005). Scholen die ouders betrekken bij activiteiten, laten wel een lagere score zien van het aantal absenties en spijbelende leerlingen (Bucknam, 1976 in Marzano, 2010). Ouderbetrokkenheid zou daarom kunnen leiden tot een betere thuissituatie. Batt (2011) beschrijft dat kinderen meer gemotiveerd zijn wanneer hun ouders ook achter hen staan en hen ondersteunen bij het maken van huiswerk. Het is niet per definitie waar dat wanneer ouders niet aanwezig zijn op school, de kinderen thuis niet worden ondersteund (Batt, 2011). Ouders dragen het meeste bij aan de schoolprestaties van hun kind, wanneer de ouders de kinderen thuis begeleiden (Smit, 2005). Deze begeleiding kan bestaan uit praten over school, hoge verwachtingen hebben van hun kind, aandacht schenken aan het ontwikkelen van interesses van het kind, de leermogelijkheden thuis vergroten, het kind bemoedigen en een goede relatie opbouwen, communiceren over de schoolloopbaan en samenwerken met de school (Smit, 2005). Deze begeleiding thuis heeft meer effect op de prestaties van een kind, dan wanneer de ouders op school participeren bij activiteiten. Ouders zouden hulp kunnen ontvangen over op wat voor manier zij hun kinderen kunnen ondersteunen bij het maken van huiswerk (Rapp & Duncan, 2011).

2.4.5 Een kritische noot

Ondanks dat er veel positieve effecten zijn te benoemen, is het lastig vast te stellen welke vorm van ouderbetrokkenheid effect heeft op welk aspect van het onderwijs. De ene vorm zal bijvoorbeeld veel effect hebben op het vergroten van het leesniveau, maar zal minder effect op het vergroten van het rekenniveau (Cijfat & Voskens, 2009). Zo zullen betrokken ouders ook eerder de mogelijkheid hebben om kritiek te leveren op de school. Deze kritiek kan een negatief effect hebben op de schoolorganisatie. Dit kan komen doordat het schoolteam kritiek krijgt op datgene waarvan zij denken dat goed is (Reynolds & Teddlie 2000, in Marzano 2010). Ze handelen vanuit een overtuiging waar de ouders het misschien niet mee eens zijn. Luisteren naar elkaar en de dialoog aangaan helpt het onderlinge begrip te vergroten (Smit, 2005).

2.4.6 Samenvatting

Samenvattend kan worden gesteld dat ouderbetrokkenheid van belang is voor de prestaties van de leerlingen. De positieve effecten, cognitief of sociaal emotioneel, zijn te vinden bij leerlingen met verschillende achtergronden. Wanneer de school op een effectieve wijze is georganiseerd, zullen deze achtergrondkenmerken minder bepalend zijn voor de prestaties. Ondanks dat er veel positieve effecten zijn te benoemen, is het lastig vast te stellen welke vorm van ouderbetrokkenheid effect heeft op welk aspect van het onderwijs.

2.5 Tot slot

Met het doen van literatuuronderzoek is antwoord gegeven op de onderzoeksvraag: *‘Wat is ouderbetrokkenheid volgens de literatuur en wat is hiervan het belang binnen het basisonderwijs?’* Ouderbetrokkenheid is een wisselwerking tussen ouders en school waarin het gezamenlijk belang, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van het kind in de opvoeding en het onderwijs, binnen deze relatie constant voor ogen wordt gehouden. Ouderbetrokkenheid leidt tot betere prestaties op cognitief gebied, vooral het vakgebied lezen ondervindt hiervan veel voordelen. Deze verbeteringen, cognitief of sociaal emotioneel, benadrukken direct al de noodzaak van het goed organiseren van de ouderbetrokkenheid. De directie is verantwoordelijk voor het organiseren van ouderbetrokkenheid en daarmee voor het creëren van een oudervriendelijke school. Er moet sprake zijn van een geïntegreerde aanpak op ouderbetrokkenheid. In de visie op ouderbetrokkenheid moet duidelijk naar voren komen dat de ontwikkeling van de leerling voorop staat en dat hier samenwerking in gevonden moet worden. De visie moet gericht zijn op een langdurige samenwerking die

laagdrempelig is en in het teken staat van dialoog. Samenwerking tussen school en ouders is effectief wanneer het gericht is op het bevorderen van een positieve en respectvolle relatie tussen de school en ouders waarbij vertrouwen voorop staat. Dit houdt in dat dialoog met ouders en teamleden onderling moet worden ingebed in een organisatie waarbij ruimte is voor kritische zelfreflectie. De school moet voortdurend kijken hoe ouderbetrokkenheid wordt aangepakt en wat de reacties daarop zijn van verschillende partijen.

2.6 De praktijksituatie

Regelmatig contact tussen school en ouders kan de samenwerking bij leerproblemen of problemen in de thuissituatie bevorderen, zorgt voor een betere afstemming tussen de opvoeding thuis en op school en stelt scholen in staat om te profiteren van de kennis, het inzicht en de ervaringen van de ouders. In de literatuur is geschreven dat een school op de hoogte moet zijn van de wensen van de ouders wat betreft de ouderbetrokkenheid. Andersom geldt ook dat ouders op de hoogte moeten zijn van de wensen van de school wat betreft ouderbetrokkenheid.

Middels vragenlijsten wordt de huidige vormgeving van ouderbetrokkenheid op SBO de Meander in kaart gebracht. Er wordt onderzocht of de huidige situatie aan de wensen van de ouders, de directie en de leerkrachten voldoet. Ouders, directie en leerkrachten worden bevraagd over de huidige en de gewenste situatie. De vragen uit de instrumenten zijn opgesteld aan de hand van de geraadpleegde literatuur. In de literatuur staan vijf factoren geschreven over hoe ouderbetrokkenheid effectief kan worden vormgegeven (Cijfat en Voskens, 2009; Smit et al, 2006):

- Er moet als eerste sprake zijn van een *geïntegreerde aanpak op ouderbetrokkenheid*. Er worden afspraken gemaakt over wie er verantwoordelijk is voor de ouderbetrokkenheid. Onder een geïntegreerde aanpak vallen de kwaliteitszorg, het personeelsbeleid, het bestuur van de school en het afleggen van verantwoording aan de ouders.
- De tweede factor is het formuleren van een *visie op ouderbetrokkenheid*. In deze visie moeten de gezamenlijke waarden, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van de ontwikkeling van de leerling thuis en in het onderwijs, nadrukkelijk naar voren komen.
- De derde factor heeft te maken met de tweede factor. De visie moet namelijk gericht zijn op een *langdurige samenwerking*. Een leerling zit een groot gedeelte van zijn leven op een school en die school levert een bijdrage aan de ontwikkeling en de opvoeding van de leerling. Wanneer de opvoeding thuis en het onderwijs elkaar ondersteunen, kan er aan de vierde factor gewerkt worden.
- De vierde factor van een effectief vormgegeven ouderbetrokkenheid is *drijfkrachten of motivatie*. De school moet laagdrempelig en gemakkelijk bereikbaar zijn om elkaar goed op de hoogte te houden van situaties omtrent de leerlingen.
- De laatste en vijfde factor wordt de *gevoelston* genoemd. De gevoelston houdt de dialoog in waarbinnen ervaringen met elkaar worden gedeeld en waarbinnen verwachtingen naar elkaar worden uitgesproken.

De behoeften van de verschillende onderzoeksgroepen worden in kaart gebracht en gestructureerd aan de hand van de bovenstaande factoren. Zo kunnen de behoeften worden vergeleken met de literatuur en kunnen de behoeften van de verschillende onderzoeksgroepen onderling worden vergeleken. Er kunnen uiteindelijk aanbevelingen worden gedaan om aan de behoeften te voldoen. Er worden verschillende betrokkenen ondervraagd, omdat uit de literatuur is gebleken dat een goed georganiseerde ouderbetrokkenheid voor iedereen meerwaarde kan hebben en door het hele team gedragen moet worden.

Hoofdstuk 3. Onderzoeksstrategie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke manier de onderzoeksgegevens worden verzameld zodat er antwoord kan worden gegeven op de in hoofdstuk 1 geformuleerde centrale vraagstelling en de onderzoeksvragen over het praktijkdeel van het onderzoek. Allereerst worden de onderzoeksstrategie en de onderzoeksmethode verhelderd. In paragraaf 3.2 is geschreven op welke manier gegevens zijn verzameld. In paragraaf 3.3 komen de verschillende onderzoeksgroepen aan de orde. Ten slotte wordt er beschreven op welke manier er in dit onderzoek gezorgd is voor betrouwbaarheid en validiteit.

3.2 Type onderzoek

3.2.1 Onderzoeksstrategie

Voordat ouderbetrokkenheid vergroot kan worden, is het allereerst van belang te onderzoeken waar de behoeften liggen bij de ouders, de leerkrachten en de directie. Een survey- onderzoek is hiervoor een geschikte manier. Een survey- onderzoek richt zich op de vraag wat de mening is van betrokkenen over een bepaald onderwerp (Harinck, 2010). De betrokkenen worden bevraagd door middel van een vragenlijst of een interview. Er is gekozen om dezelfde vragen aan alle betrokkenen te stellen. De resultaten van de verschillende onderzoeksgroepen worden met elkaar vergeleken en er wordt nagegaan welke mening de verschillende onderzoeksgroepen hebben ten aanzien van ouderbetrokkenheid. Vervolgens worden er conclusies geformuleerd en worden er aanbevelingen gedaan die passen bij de behoefte van de verschillende onderzoeksgroepen.

3.2.2 Onderzoeksmethode

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, moeten er gegevens worden verzameld. Het verzamelen van gegevens kan op verschillende manieren gebeuren. Zo kan er literatuur worden geraadpleegd en kunnen er vragenlijsten of interviews worden afgenomen (Harinck, 2010). Hieronder wordt kort beschreven op welke manier de gegevens zijn verzameld bij de verschillende onderzoeksvragen.

- De eerste onderzoeksvraag wordt beantwoord met behulp van literatuuronderzoek. Het betreft de vraag: 'Wat is ouderbetrokkenheid volgens de literatuur en wat is hiervan het belang binnen het basisonderwijs?' De verkregen inzichten van dit literatuuronderzoek zijn het uitgangspunt geweest bij het opstellen van de vragenlijsten en de interviews. Door vragen te stellen die opgesteld zijn met behulp van literatuur, kunnen de resultaten in hoofdstuk 5 worden vergeleken met de literatuur.
- De tweede onderzoeksvraag is beantwoord met behulp van een vragenlijst en een semigestructureerd interview. Het betreft de vraag: 'Wat wordt er nu gedaan op SBO de Meander aan ouderbetrokkenheid en wat de ervaringen zijn van de verschillende partijen?' De verschillende partijen die worden bevraagd zijn de ouders, de leerkrachten en de directie. Vanwege het grote aantal ouders en leerkrachten is er gekozen hen te bevragen middels een vragenlijst. Zo kunnen er binnen een korte tijd veel gegevens worden verzameld. De vragenlijst bestaat uit open en gesloten vragen, wat resulteert in kwalitatieve en kwantitatieve gegevens. Er zijn 220 vragenlijsten aan ouders meegegeven en 20 vragenlijsten aan de leerkrachten van SBO de Meander. De directie wordt bevraagd middels een semigestructureerd interview. De directie heeft een belangrijke functie binnen een oudervriendelijke school. Het is daarom van belang om hen te bevragen naar hun rol en mening. Er wordt vanuit verschillende perspectieven gekeken naar de huidige vormgeving van ouderbetrokkenheid op SBO de Meander, waardoor er sprake is van triangulatie.
- De derde onderzoeksvraag wordt beantwoord met behulp van een vragenlijst en een semigestructureerd interview. Het betreft de vraag: 'Waar liggen de behoeftes bij de

verschillende partijen binnen SBO de Meander om ouderbetrokkenheid te vergroten?’ Ook bij deze onderzoeksvraag worden de ouders en de leerkrachten bevraagd middels een vragenlijst met open en gesloten vragen. De directie wordt bevraagd door middel van een semigestructureerd interview met open vragen.

- De vierde onderzoeksvraag wordt geheel beantwoord middels een semigestructureerd interview. Het betreft de vraag: ‘Op welke manier wordt de ouderbetrokkenheid op andere SBO scholen zo effectief mogelijk vormgegeven?’ Dit is een kleine onderzoeksgroep van twee SBO scholen uit Groningen die worden bevraagd met een interview. Er is gekozen voor deze twee SBO scholen, omdat deze verschillen in denominatie waardoor er een compleet beeld wordt gegeven. Er wordt een semigestructureerd interview afgenomen met de directie van die scholen. Tijdens een semigestructureerd interview kunnen onduidelijkheden direct worden verholpen door verder te vragen. Dit kan nodig zijn om tot een goed begrip te komen en om de gegevens verder te onderzoeken. Dit kan leiden tot een gedetailleerde verzameling van gegevens. Het semigestructureerd interview wordt afgenomen bij de directie van die scholen, omdat de directie van SBO de Meander ook is bevraagd. De directie heeft een belangrijke taak op een oudervriendelijke school.

3.3 Onderzoeksgroep

In hoofdstuk 2 is geschreven dat het onderwerp ouderbetrokkenheid voor verschillende betrokkenen voordelen kan hebben. Tevens moet het onderwerp door het hele team gedragen worden wanneer er veranderingen doorgevoerd moeten worden. Er is om deze redenen een keuze gemaakt voor de onderstaande onderzoeksgroepen. De onderzoeksgroepen zijn meerdere malen via de nieuwsbrief van SBO de Meander op de hoogte gebracht over het onderzoek om zo de kans op een hoge respons te vergroten.

3.3.1 Ouders

Alle ouders van SBO de Meander zijn gevraagd naar hun meningen, behoeften en verwachtingen wat betreft ouderbetrokkenheid. De ouders worden bevraagd door middel van een vragenlijst op papier. Uit eerdere onderzoeken van SBO de Meander is gebleken dat een papieren versie de hoogste respons oplevert. Er zijn 200 enquêtes uitgedeeld en nog eens 20 enquêtes opgestuurd naar gescheiden ouders. De vragenlijst voor de ouders is te vinden in bijlage 1.

3.3.2 Leerkrachten

Alle leerkrachten van SBO de Meander zijn gevraagd naar hun meningen, behoeften en verwachtingen wat betreft ouderbetrokkenheid. Ook de leerkrachten worden bevraagd door middel van een vragenlijst op papier. Er is gekozen om alleen de leerkrachten te bevragen en niet het ondersteunend personeel, omdat de leerkrachten het meeste contact hebben met de ouders. Er zijn 21 enquêtes uitgedeeld aan de leerkrachten. De vragenlijst voor de leerkrachten is te vinden in bijlage 2.

3.3.3 Directie SBO de Meander

De directie van SBO de Meander is door middel van een interview gevraagd naar hun mening, behoefte en verwachtingen wat betreft ouderbetrokkenheid. Uit literatuuronderzoek is gebleken dat de directie een belangrijke functie heeft binnen een oudervriendelijke school. Er is daarom gekozen voor een interview, omdat dan de mogelijkheid bestaat om door te vragen. Het interview voor de directie van SBO de Meander is te vinden in bijlage 3.

3.3.4 Directie andere SBO scholen

In één van de eerste oriënterende gesprekken met de directie van SBO de Meander kwam aan de orde dat de directie graag zou willen weten op welke manier andere SBO scholen omgaan met ouderbetrokkenheid. Om die reden zijn er twee andere SBO scholen uit Groningen gevraagd naar hun mening, behoeften en verwachtingen wat betreft ouderbetrokkenheid door middel van een interview. De vragen zijn gesteld aan de directie van deze scholen, omdat de directie een belangrijke taak heeft binnen een oudervriendelijke school. De directie is op de hoogte van alle zaken binnen de school en kan antwoord geven op alle vragen. Er is gekozen voor twee SBO scholen, omdat deze scholen wellicht dezelfde problematiek ervaren als SBO de Meander met de afstand tussen de school en de ouders vanwege het vervoer met schoolbusjes van de leerlingen.

3.4 Betrouwbaarheid en validiteit

Een onderzoek is betrouwbaar op het moment dat iemand anders dan de onderzoeker ook de bijbehorende onderzoeksinstrumenten kan toepassen, zoals bijvoorbeeld een vragenlijst en interview. Bij een betrouwbaar onderzoek leidt de toepassing van de onderzoeksinstrumenten tot een herhaalbaar resultaat (Harinck, 2010). Betrouwbaarheid is belangrijk voor de kwaliteit van een onderzoek. De vragenlijst en het interview zijn voorzien van een inleiding waarin het begrip 'ouderbetrokkenheid' wordt verklaard en waarin het doel van het onderzoek staat vermeld. Ook is in de inleiding opgenomen op welke manier de resultaten worden teruggekoppeld aan de onderzoeksgroep.

Een onderzoek is valide wanneer er wordt gemeten wat men beoogde te meten (Harinck, 2010). Dit onderzoek is valide omdat er sprake van triangulatie. Dit komt doordat de onderzoeksvragen vanuit verschillende perspectieven worden benaderd, namelijk vanuit de positie van de directie, de ouders en de leerkrachten. Aan de directie, de ouders en de leerkrachten worden in grote lijnen dezelfde vragen gesteld in een vragenlijst of interview. Er worden in grote lijnen dezelfde vragen gesteld zodat er beter kan worden vergeleken of de meningen van de directie, de ouders en de leerkrachten met elkaar overeenkomen en waar de eventuele verschillen zich bevinden. De vragen uit de vragenlijsten en uit het interview zijn opgesteld met behulp van de geraadpleegde literatuur. Dit is gedaan zodat de onderzoeksresultaten vergeleken kunnen worden met de literatuur.

3.5 Communicatie

Tijdens het doen van onderzoek is communicatie noodzakelijk (Harinck, 2011). De omgeving moet op de hoogte worden gesteld van het onderzoek en er moet overleg worden gevoerd over het onderwerp. Aan het begin van dit schooljaar heeft er een overleg plaatsgevonden met de directie van SBO de Meander over het onderwerp van het onderzoek. Vervolgens zijn de collega's middels Teamkamer, het communicatie systeem van SBO de Meander, op de hoogte gesteld van het onderzoek en de bijhorende stappen. De ouders zijn verschillende keren middels de nieuwsbrief op de hoogte gesteld van het onderzoek. Er zijn in de nieuwsbrief aankondigingen gedaan over het uitdelen en innemen van de vragenlijsten. Na afloop van het onderzoek zijn de resultaten gepresenteerd aan een aantal betrokkenen uit het team van SBO de Meander. Hier zijn de directeur, de adjunct directeur, de ambulant begeleider, de school maatschappelijk werker, een groepsleerkracht en leden uit de medezeggenschapsraad en ouderraad bij aanwezig geweest. De belangrijkste conclusies zijn gepresenteerd en SBO de Meander heeft de verslaglegging van het onderzoek gekregen. Na afloop van de presentatie is er met elkaar gesproken over de resultaten en zijn er aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

3.6 Tot slot

In dit hoofdstuk is de onderzoeksstrategie in kaart gebracht. Er is beschreven op welke manier de gegevens worden verzameld en het volgende hoofdstuk komen die gegevens aan bod.

Hoofdstuk 4. Resultaten

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft voor iedere onderzoeksvraag en bijhorende deelvragen wat het praktijkgericht onderzoek op SBO de Meander heeft opgeleverd. De resultaten die nodig zijn om antwoord te geven op de deelvragen worden hieronder behandeld. In paragraaf 4.2 wordt antwoord gegeven op de tweede onderzoeksvraag. In paragraaf 4.3 wordt antwoord gegeven op de derde onderzoeksvraag. In paragraaf 4.4 wordt antwoord gegeven op de vierde onderzoeksvraag. In paragraaf 4.5 wordt kort beschreven wat er in dit hoofdstuk aan de orde is gekomen. De gegevens in de paragrafen uit dit hoofdstuk zijn gestructureerd aan de hand van de vijf factoren van effectieve ouderbetrokkenheid. Dit betreft een geïntegreerde aanpak op ouderbetrokkenheid, een visie op ouderbetrokkenheid, een langdurige samenwerking tussen de school en de ouders, drijfkrachten en de gevoelston. In paragraaf 2.6 zijn deze vijf factoren nader uitgelegd en is er beschreven wat er onder deze factoren valt. In iedere paragraaf worden de meningen van de verschillende onderzoeksgroepen naast elkaar gelegd.

De figuren die in dit hoofdstuk aan de orde komen, worden weergegeven in aantallen. Van de 220 uitgedeelde enquêtes, is er 45% ingeleverd. Niet iedere vraag uit de ingeleverde enquêtes is volledig ingevuld, waardoor sommige enquêtes niet volledig zijn gebruikt. Voor het beantwoorden van de verschillende praktijkgerichte onderzoeksvragen zijn verschillende vragen uit de vragenlijst gebruikt. Het is daarom mogelijk dat de ene onderzoeksvraag wordt beantwoord met behulp van een figuur waarin 100 aantallen worden weergegeven, omdat de vragen niet allen volledig zijn ingevuld. Op een andere praktijkgerichte onderzoeksvraag zijn meer volledig ingevulde antwoorden gegeven, waardoor er antwoord kan worden gegeven met behulp van een figuur waarin 120 aantallen worden weergegeven.

4.2 Onderzoeksvraag 2

Door antwoorden te formuleren op de onderstaande deelvragen, kan er antwoord worden gegeven op de tweede onderzoeksvraag: 'Wat wordt er nu gedaan op SBO de Meander aan ouderbetrokkenheid en wat zijn de ervaringen van de verschillende partijen?' Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord door de verkregen resultaten van de vragenlijsten voor de ouders en leerkrachten en het interview met de directie van SBO de Meander.

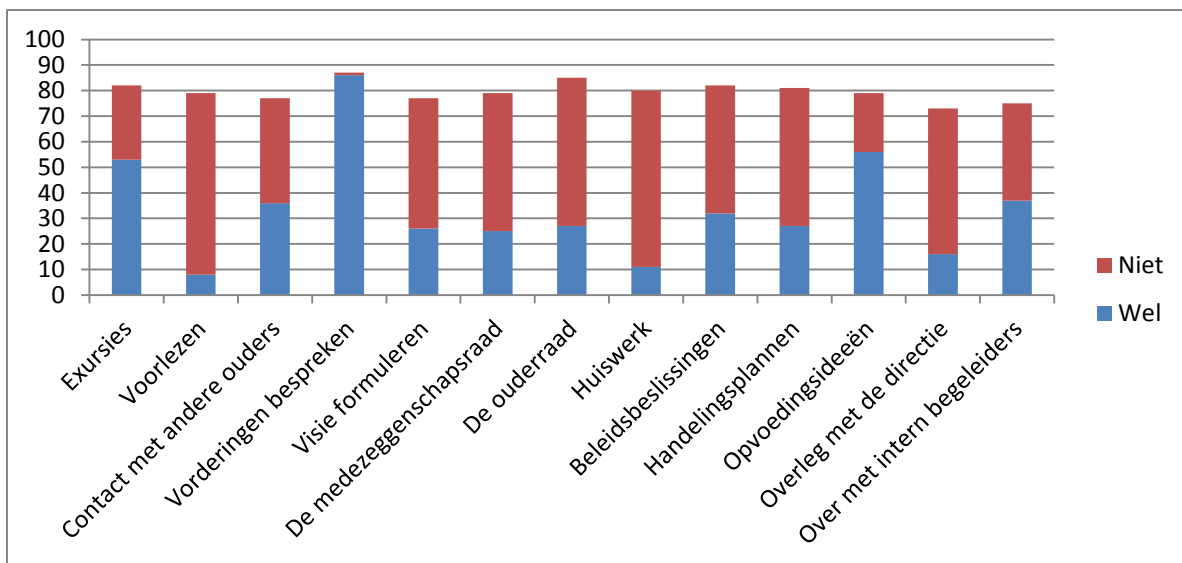
4.2.1 Ouderbetrokkenheid op SBO de Meander

In deze paragraaf wordt een antwoord geschetst op de deelvraag: 'Op welke manier wordt ouderbetrokkenheid vormgegeven op SBO de Meander?' De vraag wordt beantwoord aan de hand van de verkregen informatie uit het interview met de directeur.

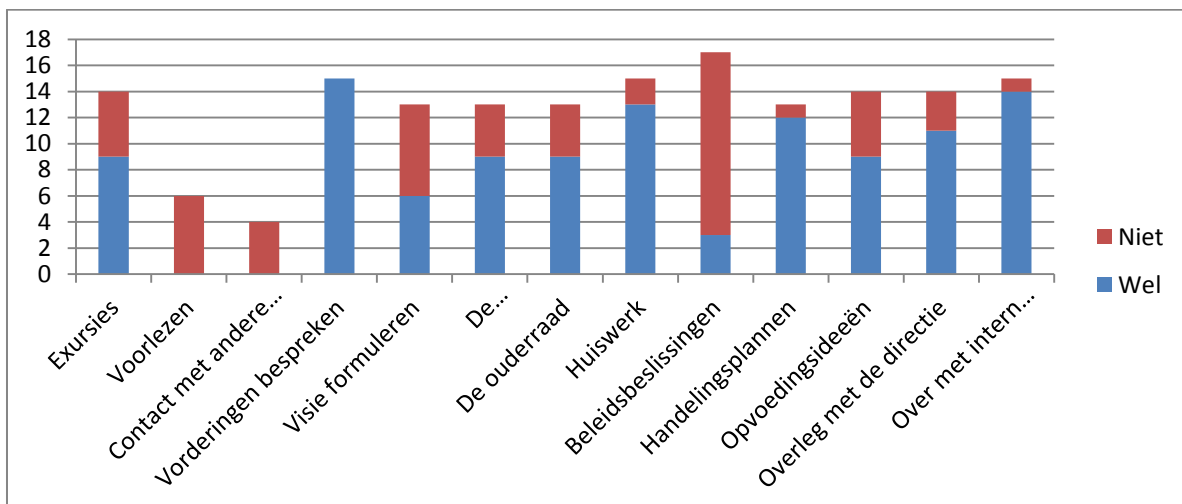
Geïntegreerde aanpak: Op SBO de Meander is een ouderraad en een medezeggenschapsraad actief. In beide raden zitten ouders van leerlingen van SBO de Meander en leerkrachten en een directielid. De ouderraad is medeverantwoordelijk voor het organiseren van de schoolfeesten, zoals de inloopavond en de feestelijke ouderavond. Ook wordt de ouderraad ingeschakeld bij Sinterklaas, Kerst en Pasen. Bij deze activiteiten zorgt de ouderraad voor de catering. De eindverantwoordelijkheid hiervan ligt echter bij de school. De medezeggenschapsraad houdt zich bezig met beleidszaken. De school maakt gebruik van de kwaliteiten van de leden van de medezeggenschapsraad. Wanneer er leden inzitten die verstand hebben van bijvoorbeeld financiën, kan de school aandacht besteden aan dat onderwerp.

Langdurige samenwerking: Bij excursies en overige activiteiten zijn leerkrachten verantwoordelijk voor het regelen van ondersteuning. Ouders worden voornamelijk gevraagd voor het vervoer van de leerlingen, maar minder bij het begeleiden van de excursies. Het is afhankelijk van de leerkracht hoe de communicatie met de ouders hierover verloopt. De ene leerkracht vraagt ouders om hulp met een briefje, een ander stuurt een mailbericht en weer een ander neemt telefonisch contact op. Figuur 2 geeft in aantallen weer bij welke activiteiten de ouders wel en niet worden betrokken. Figuur 3 geeft

ook in aantallen weer of de leerkrachten de ouders wel of niet betrekken bij diezelfde activiteiten. De figuren zijn opgesteld aan de hand van de verkregen informatie uit de vragenlijsten en opgenomen ter verduidelijking. In de inleiding van dit hoofdstuk staat informatie over de totstandkoming van de aantallen in de figuren.

Figuur 2. Ouders worden wel/ niet betrokken bij de activiteiten

Figuur 3. Leerkrachten betrekken ouders wel/niet bij de activiteiten

Gevoelstoon: Aan het begin van het schooljaar worden alle ouders uitgenodigd op de kennismakingsavond. Hier kunnen de ouders de leerkracht ontmoeten, maar ook de andere ouders. De leerkracht geeft tijdens die bijeenkomst uitleg over het komende schooljaar. Ouders worden gedurende het schooljaar twee keer op de hoogte gebracht van vorderingen tijdens rapportbesprekingen en tijdens het evalueren van de handelingsplannen. Bij incidenten neemt de leerkracht telefonisch contact op met de ouders om hen op de hoogte te brengen.

4.2.2 Mening van directie

In deze paragraaf wordt aan de hand van de informatie uit het interview met de directeur van SBO de Meander antwoord gegeven op de deelvraag: 'Wat vindt de directie over de huidige gang van zaken wat betreft ouderbetrokkenheid?'

Geïntegreerde aanpak: De persoonlijke positieve ervaring van de directeur is dat ouders binnen de medezeggenschapsraad betrokken zijn. Bij de ouderraad is er een betrokkenheid in praktische zin. Deze ouders zijn vaak bereid om mee te helpen bij het organiseren van sportdagen en dergelijke. Dit is echter vaak dezelfde groep ouders. De directeur zou graag zien dat andere ouders ook betrokken worden bij het onderwijs. Aan deze positieve ervaring zit dus gelijk een negatieve ervaring verbonden. De directeur is tevreden over de huidige vormgeving van de formele contactmomenten, zoals de rapportbesprekingen. Informele contactmomenten kunnen net zo waardevol zijn voor ouders en deze hebben net zoveel aandacht nodig als de formele contact momenten.

Visie: SBO de Meander ziet ouders graag als pedagogische bondgenoten. Dit wil zeggen dat de school een samenwerkingsrelatie met de ouders aangaat waarbinnen het vanzelfsprekend is elkaar op de hoogte te houden. Het aangaan van een langdurige samenwerking staat centraal.

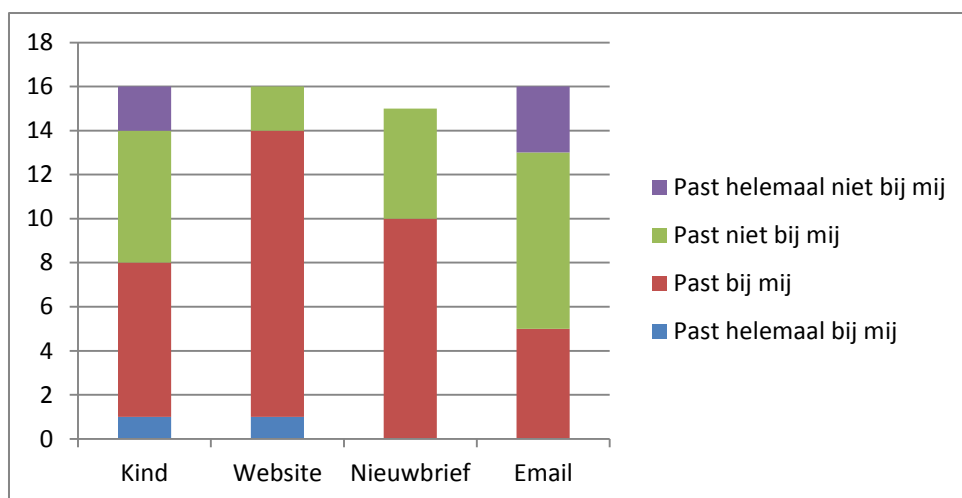
Langdurige samenwerking: De directie noemt dat de hulpvraag van de leerling niet alleen staat. Vaak is hier een hulpvraag van de ouders aan verbonden. De ouders willen namelijk geholpen worden met hun kind. Tijdens de communicatietrainingen krijgen de leerkrachten training in het luisteren naar ouders. Er worden situaties uitgespeeld met een acteur zodat leerkrachten ook kunnen ervaren hoe het is om in positie van de ouder te zitten tijdens een gesprek.

Gevoelstoon: De directeur vindt veel zaken op SBO de Meander op een goede wijze georganiseerd. De directeur is te spreken over de wijze waarop de leerkrachten met ouders communiceren. Hier wordt veelvuldig aandacht aan besteed tijdens communicatietrainingen, waar ook de schoolmaatschappelijk werker aanwezig is om het team te ondersteunen. Volgens de directeur is er sprake van een open- en respectvolle houding naar ouders toe. Het hele team is bekend met de noodzaak van ouderbetrokkenheid. Bij moeilijkheden in de communicatie met ouders kan er snel worden ingegrepen. Veel gesprekken worden met twee teamleden gehouden, waardoor intervisie en reflectie volgens de directeur eigenlijk altijd als vanzelfsprekend plaatsvindt.

4.2.3 Mening van leerkrachten

De mening van de leerkrachten komt in deze paragraaf aan de orde. Er wordt antwoord gegeven op de deelvraag: 'Wat vinden de leerkrachten over de huidige gang van zaken wat betreft ouderbetrokkenheid?'

Geïntegreerde aanpak: Veel leerkrachten geven aan positief te zijn over de ouderbetrokkenheid op SBO de Meander. Huisbezoeken, de deelname van ouders aan de medezeggenschapsraad, de sportdag en de feestelijke ouderavond worden meerdere malen genoemd. Ouders ondersteunen bij praktische zaken, zoals de luizencommissie, werkzaamheden in de bibliotheek, vervoer bij excursies, handvaardigheid, Sinterklaas en kerst. De ondersteuning van ouders wordt hierbij gewaardeerd door de leerkrachten. Niet alle leerkrachten zouden de ouders nog meer willen betrekken, ook weten ze niet allemaal hoe ze ouders nog meer zouden kunnen betrekken. Ouders worden door een aantal leerkrachten op de hoogte gehouden over zaken in de klas via hun kind, via de website, de nieuwsbrief of de email. De leerkrachten verschillen hier wel in. Figuur 4 geeft hiervan een overzicht.

Figuur 4. De leerkrachten houden de ouders op de hoogte

Langdurige samenwerking: Uit de resultaten is gebleken dat de ouders en de leerkrachten verschillen in hun opvattingen over betrokken zijn. Een leerkracht noemde dat sommige ouders overal bij willen helpen, maar dat de leerkracht niet bij alles de hulp van ouders kan gebruiken. Een leerkracht gaf aan dat ouders zich niet altijd aan de gemaakte afspraken houden. Ook zijn niet alle ouders geschikt of gemotiveerd om te helpen.

Drijfkrachten: De leerkrachten geven aan dat niet alle ouders in de buurt wonen en het daardoor niet altijd mogelijk is hun hulp in te schakelen. Sommige ouders zijn hierdoor moeilijk bereikbaar. Tevens zijn niet alle ouders volgens de leerkrachten gemotiveerd om te helpen en vinden de ouders dit niet altijd nodig omdat het onderwijs een taak van de leerkrachten is.

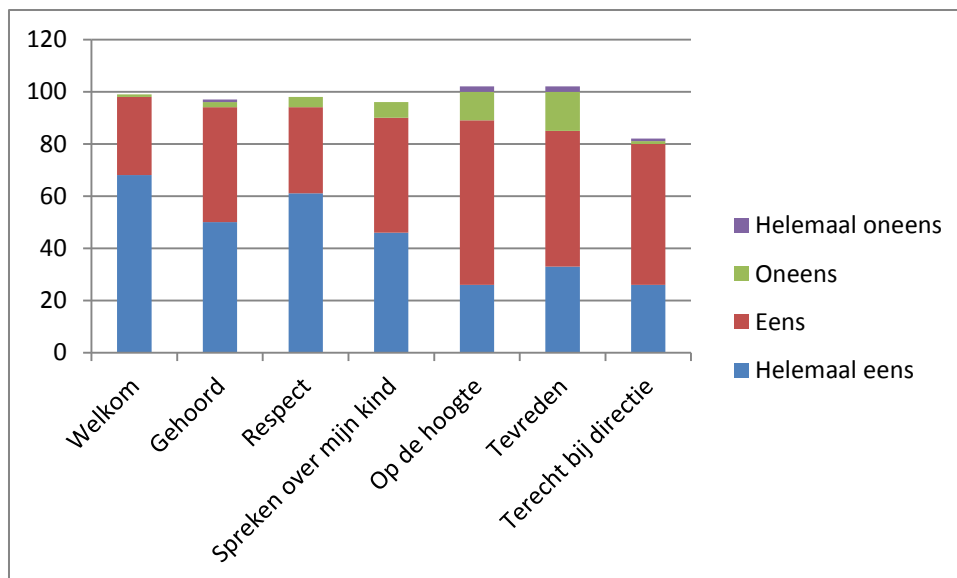
Gevoelstoon: Leerkrachten geven aan de oudergesprekken waarbij leerlingen aanwezig zijn prettig te vinden. Er is sprake van professionele betrokkenheid met een gepaste afstand. Alle leerkrachten geven aan dat ze ouders op de hoogte stellen van hun ideeën, taken en verschillende procedures van de school. Ook spannen alle leerkrachten zich in om op de hoogte te zijn van de wensen en verwachtingen van de ouders en hebben ze kennis over de achtergrond. De leerkrachten proberen tijdens de gesprekken rekening te houden met de communicatie en omgangsvormen in de thuissituatie. Alle leerkrachten geven in de vragenlijsten aan de contactmomenten met ouders te evalueren. Ook geven alle leerkrachten aan dat er met collega's onderling wordt overlegd, met intern begeleiders wordt gesproken en ook wordt er gesproken met de directie over communicatie met ouders.

4.2.4 Mening van ouders

De opvattingen van de ouders over ouderbetrokkenheid op SBO de Meander zijn in kaart gebracht. In deze paragraaf wordt daarom antwoord gegeven op de deelvraag: 'Wat vinden ouders over de huidige gang van zaken wat betreft ouderbetrokkenheid?'

Geïntegreerde aanpak: Ouders krijgen de mogelijkheid mee te doen en te denken wanneer dat wordt gewenst. De leerkracht geeft aan wanneer hij hulp nodig heeft bij activiteiten op school. Ouders noemen positieve ervaringen te hebben met het helpen op school, de sportdag, vervoer van leerlingen naar excursies, huisbezoeken, met de ouderraad en overige activiteiten.

Visie: In figuur 5 is te zien dat veel ouders tevreden zijn over SBO de Meander. De y-as van dit figuur is in aantallen weergegeven. Ze voelen zich welkom, gehoord, worden met respect behandeld, hebben gelegenheid om te spreken over hun kind, worden op de hoogte gehouden en kunnen bij de directie terecht wanneer dit nodig is.

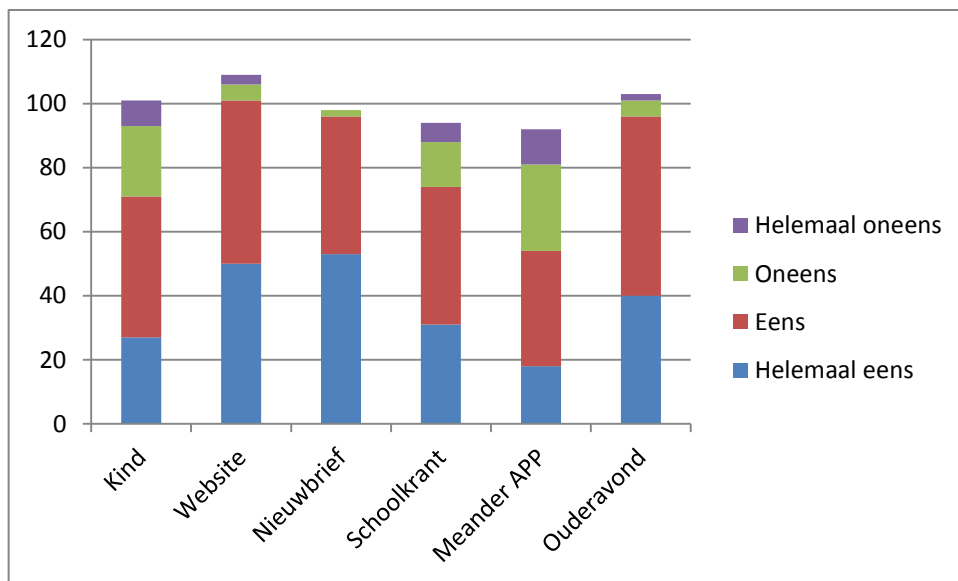

Figuur 5. Mening van ouders over SBO de Meander

Langdurige samenwerking: Een aantal ouders ervaren dat leerkrachten een deskundige houding hebben, maar hierdoor minder open staan voor suggesties van de ouders. Ook geven ouders aan dat twee voortgangsgesprekken gedurende het jaar te weinig zijn. Andere ouders noemen dat ouderbetrokkenheid meer is dan alleen het halen en brengen van leerlingen bij excursies.

Drijfkrachten: Op SBO de Meander worden veel leerlingen met schoolbusjes naar school gebracht. Hierdoor is er minder sprake van regelmatig contact met leerkrachten, maar ook met ouders onderling. Op SBO de Meander is de regel dat ouders de leerlingen niet de klas in brengen. Sommige ouders vinden dit vervelend en missen hierdoor een extra contactmoment met de leerkracht.

Gevoelstoon: Veel ouders geven aan tevreden te zijn met de geduldige houding van het team. Ze vinden het overleg met de leerkrachten en met intern begeleiders prettig. Op het moment dat het gewenst is, is overleg met leerkrachten of directie altijd mogelijk. Er is sprake van een open en persoonlijke benadering naar ouders toe. Op het moment dat er zich incidenten hebben voorgedaan, worden de ouders telefonisch op de hoogte gebracht. Zo wordt er voldoende informatie gegeven en worden ouders over bijna alles ingelicht. Ouders geven aan het prettig te vinden om kennis te delen en mee te denken op school. Ze ervaren dat leerkrachten het beste voor hebben met hun kind en dat leerkrachten hun best doen om ervoor te zorgen dat de leerlingen zich fijn voelen in de school. De manier waarop ouders door leerkrachten op de hoogte worden gehouden, is verschillend. In figuur 6 is te zien waarmee ouders op de hoogte gehouden worden. Het figuur wordt in aantallen weergegeven.

Figuur 6. Ouders worden op de hoogte gehouden

4.2.5 Schematisch overzicht huidige situatie

In figuur 7 worden de onderzoeksgegevens uit de voorgaande paragrafen gestructureerd. De informatie is gestructureerd aan de hand van de vijf factoren van een effectief vormgegeven ouderbetrokkenheid zoals beschreven is in de inleiding van dit hoofdstuk. De meningen van de directie, de leerkrachten en de ouders over de huidige situatie wat betreft ouderbetrokkenheid worden weergegeven. Het structureren van de onderzoeksgegevens helpt mee om een conclusie te formuleren op de tweede onderzoeksvraag.

	Huidige situatie	Directie	Leerkrachten	Ouders
Geïntegreerde aanpak	De ouderraad en medezeggenschapsraad zijn actief	Bijdrage medezeggenschapsraad en ouderraad is positief, maar vaak dezelfde ouders.	Ondersteuning van ouders wordt gewaardeerd; Niet alle leerkrachten willen ouders nog meer betrekken; Ouders worden op verschillende manieren op de hoogte gehouden	Ouders hebben de mogelijkheid om mee te denken en te helpen op school.
Visie	-	Samenwerkingsrelatie en pedagogische bondgenoten;	-	Ouders voelen zich welkom, gehoord, worden met respect behandeld en hebben gelegenheid te praten over hun kind.
Langdurige samenwerking	Leerkrachten zijn verantwoordelijk voor excursies.	Communicatie trainingen	Leerkrachten kunnen niet altijd hulp van ouders gebruiken; Leerkrachten geven aan dat ouders zich niet altijd aan afspraken houden; Niet alle ouders zijn geschikt of gemotiveerd.	Ouders noemen dat leerkrachten deskundige houding hebben, maar hierdoor minder openstaan voor andere suggesties; Ouderbetrokkenheid is meer dan alleen het begeleiden van excursies.
Drijfkrachten	-	-	Niet alle ouders wonen in de buurt waardoor ze soms moeilijk te bereiken	Minder contact doordat ouders niet altijd in de buurt wonen; Leerlingen mogen niet in

			zijn.	de klas worden gebracht. Ouders vinden dat soms vervelend.
Gevoelstoon	Kennismakingsavond; Twee keer per jaar rapport bespreking; Telefonisch contact bij incidenten	Er is sprake van intervisie en reflectie met teamleden onderling, maar ook met de directie.	Oudergesprekken waar leerlingen bij aanwezig zijn, worden als positief ervaren; Professionele betrokkenheid met gepaste afstand; Leerkrachten houden tijdens gesprekken rekening met communicatie en omgangsvormen uit de thuissituatie; Leerkrachten evalueren en bespreken contactmomenten met collega's.	Ouders zijn tevreden over geduldige houding van het team; Telefonisch contact; Ouders delen graag hun kennis met leerkrachten; Ouders worden op verschillende manieren op de hoogte gehouden.

Figuur 7. Schematisch overzicht huidige situatie.

4.2.6 Conclusie onderzoeksvraag 2

Onderzoeksvraag 2 is beantwoord met behulp van de resultaten uit de vragenlijst en het interview met de directie van SBO de Meander. Er is antwoord gegeven op de vraag: 'Wat wordt er nu gedaan op SBO de Meander aan ouderbetrokkenheid en hoe zijn de reacties daarop van verschillende partijen?'

Geïntegreerde aanpak: Uit de resultaten is gebleken dat de medezeggenschapsraad en de ouderraad worden gewaardeerd. Aan ouders is gevraagd bij welke activiteiten ze op school worden betrokken. Aan leerkrachten is gevraagd bij welke activiteiten ze ouders betrekken. Deze resultaten zijn weergegeven in figuur 2 en 3. De figuren komen in grote lijnen met elkaar overeen. Wel zijn er een aantal verschillen te benoemen. Deze zijn te verklaren doordat niet alle activiteiten op iedere ouder van toepassing is. Niet iedere leerling heeft een handelingsplan en daarom zullen ouders aangeven daarin niet betrokken te worden. Op het moment dat er een handelingsplan moet worden opgesteld, worden de ouders wel door de leerkracht betrokken.

Langdurige samenwerking: De hulp van ouders wordt gevraagd bij informele bijeenkomsten, zoals de inloopavond, Sinterklaas en de feestelijke ouderavond. Ook helpen ouders bij het vervoeren van leerlingen bij excursies. De leerkrachten geven aan de verantwoordelijkheid hiervoor zelf te willen dragen. Hierin verschillen de ouders en de leerkrachten. De ouders zouden namelijk meer inspraak willen. Ze geven aan dat ouderbetrokkenheid meer is dan alleen het vervoeren van leerlingen.

Drijfkrachten: De leerkrachten benoemen dat ouders niet altijd goed te bereiken zijn, andersom wordt dit ook aangegeven. De leerkrachten geven als reden dat de ouders niet allen in de buurt wonen en ook niet allen geschikt zijn voor het ondersteunen. De ouders geven als reden dat ze de leerlingen niet in de klas mogen brengen en dat er te weinig contactmomenten zijn gedurende het schooljaar. Een aantal ouders ervaren dat leerkrachten een deskundige houding hebben, maar hierdoor minder open staan voor suggesties van de ouders. Ouders benoemen het prettig te vinden om kennis te delen en mee te denken op school.

Gevoelstoon: Er hangt een sfeer op school waarin intervisie en overleg mogelijk is. De contactmomenten worden geëvalueerd en dit is de basis voor zelfreflectie. Leerkrachten moeten onthouden dat aan de hulpvraag van een kind ook de hulpvraag van de ouders is verbonden. Wanneer leerkrachten kritisch naar zichzelf blijven kijken, zullen ze leren op welke manier die hulpvraag van ouders in gesprekken naar voren komt. De aandacht die wordt besteed aan het communiceren met ouders werpt zijn vruchten af, omdat veel ouders zich welkom en gehoord voelen.

4.3 Onderzoeksvraag 3

De resultaten om tot beantwoording van de derde onderzoeksvraag te komen, zijn afkomstig van de vragenlijsten voor ouders en leerkrachten en het interview met de directie van SBO de Meander. De derde onderzoeksvraag is: 'Waar liggen de behoeftes bij de verschillende partijen binnen SBO de Meander om ouderbetrokkenheid te vergroten?'

4.3.1 Behoeftes van de directie

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de deelvraag: 'Waar ligt de behoefte om ouderbetrokkenheid te vergroten bij de directie?' Uit het interview met de directie is gebleken dat de directie over heel veel zaken al tevreden is. De directie is tevreden over zijn taak en zegt niet veel meer te kunnen doen om ouderbetrokkenheid nog meer op de agenda van zijn team te zetten. Wat de directie graag zou zien, is dat ouders weten dat alle hulp welkom is. Ouders denken nu misschien dat hun hulp pas zinvol is op het moment dat ze de leerkracht ondersteunen. De hulp van ouders is ook van waarde wanneer ze bijvoorbeeld de schoolkeuken of het handvaardigheid lokaal komen schoonmaken. Dit zijn kleine activiteiten, maar net zo belangrijk. Zo zou de school ook ouders kunnen bereiken die minder geschikt zijn om een groepje leerlingen te begeleiden bij een excursie.

4.3.2 Behoeftes van de leerkrachten

In de vragenlijsten zijn vragen opgenomen over de behoefte van de leerkrachten op SBO de Meander om ouderbetrokkenheid te vergroten. In deze paragraaf komen die behoeften aan de orde. Er wordt een antwoord geformuleerd op de deelvraag: 'Wat is de behoefte om ouderbetrokkenheid te vergroten bij de leerkrachten?' Een groot aantal leerkrachten heeft gemerkt dat ouders de contacten met elkaar waarderen en zouden ouders hier graag in willen betrekken. Andere leerkrachten zouden graag zien dat ouders ondersteunen bij koken, knutselen of spelletjes. Een leerkracht stelt een kort inloopmoment voor in de ochtend waarop ouders overleg kunnen hebben met de leerkrachten. Ook zouden informatieavonden over opvoeden en gezond gedrag een mogelijkheid zijn. Sommige leerkrachten zouden ouders wel meer willen betrekken, maar willen dit in fasen doen. De desbetreffende leerkracht noemt hier als voorbeeld dat wanneer één inloopochtend in de maand goed bevalt, zou een tweede inloopochtend mogelijk zijn.

4.3.3 Behoeftes van de ouders

In deze paragraaf wordt een antwoord geformuleerd op de deelvraag: 'Waar ligt de behoefte om ouderbetrokkenheid te vergroten bij de ouders?' De ouders hebben een aantal verbeterpunten genoemd in de vragenlijst, waaronder de contactmomenten met andere ouders. Zo zou er volgens de ouders meer een 'samen' gedachte ontstaan. Een ouder noemt een inloopochtend of spreekuur op basis van intekeningen, zodat de communicatie tussen de leerkracht en de ouders soepeler verloopt. Ouders geven aan nu achteraf op de hoogte te worden gebracht van de onderwerpen op school. Ze zouden dit graag andersom zien zodat ze de onderwerpen thuis ook kunnen behandelen. Veel ouders benoemen dat ze de huidige contactmomenten met de leerkracht niet voldoende vinden en te weinig op de hoogte te worden gehouden over de vorderingen. De leerkracht zou meer met ouders kunnen mailen over gebeurtenissen en vorderingen in de klas. Ouders willen toegelaten worden bij activiteiten, niet alleen voor het vervoer, maar ook voor het begeleiden van een groepje leerlingen.

4.3.4 Schematisch overzicht behoeften en gewenste situatie

In deze paragraaf is ter verduidelijking een schematisch overzicht opgenomen met alle onderzoeksgegevens uit de voorgaande paragrafen. De onderzoeksgegevens zijn gestructureerd aan de hand van de vijf factoren van een effectief vormgegeven ouderbetrokkenheid. Deze factoren zijn in de inleiding van dit hoofdstuk beschreven en worden nader uitgelegd in paragraaf 2.6.

	Directie	Leerkrachten	Ouders
Geïntegreerde aanpak	-	Informatie avonden over gezond gedrag en opvoeden.	Van te voren informatie over de onderwerpen die aan bod komen in de klas;
Visie	-	-	-
Langdurige samenwerking	Iedere vorm van hulp van ouders is welkom. Ouders moeten weten dat hun hulp gewaardeerd wordt.	Leerkrachten zouden graag zien dat ouders ondersteunen bij activiteiten;	Meerdere contact momenten met de leerkracht over de vorderingen; Begeleiden van activiteiten, niet alleen voor vervoer.
Drijfkrachten	-	Inloophouding voor overleg met leerkracht;	Inloophouding op spreekuur op basis van intekeningen;
Gevoelstoon	-	Leerkrachten merken dat ouders contact met de leerkracht en andere ouders waarderen;	Contact momenten met andere ouders;

Figuur 8. Schematisch overzicht behoeften en gewenste situatie.

4.3.5 Conclusie onderzoeksvraag 3

De derde onderzoeksvraag is beantwoord met behulp van de vragenlijsten en het interview met de directie. De derde onderzoeksvraag is: 'Waar liggen de behoeftes bij de verschillende partijen binnen SBO de Meander om ouderbetrokkenheid te vergroten?'

Geïntegreerde aanpak: De directie zou graag zien dat alle ouders, op welke manier dan ook, een bijdrage leveren aan de school. Alle hulp die ouders leveren, is van waarde. Een ouder die minder geschikt is voor het begeleiden van leerlingen, zou bijvoorbeeld wel een keuken schoon kunnen maken.

Gevoelstoon: De leerkrachten hebben ervaren dat veel ouders wel willen helpen. Dit willen ze voor hun kind, maar ook om in contact met andere ouders te komen. De ouders en de leerkrachten willen hier op inspelen door bijvoorbeeld een inloophouding te organiseren. Ouders zullen deze inloophouding waarderen, omdat ze ook meer op de hoogte worden gebracht van de onderwerpen die in de klas aan de orde komen.

4.4 Onderzoeksvraag 4

Met behulp van de antwoorden op de onderstaande deelvragen, kan antwoord worden gegeven op de vierde onderzoeksvraag: 'Op welke manier wordt de ouderbetrokkenheid op andere SBO scholen zo effectief mogelijk vormgegeven?' De antwoorden op deze onderzoeksvraag zijn tot stand gekomen met behulp van de interviews met de directies van twee SBO scholen uit Groningen.

4.4.1 Ouderbetrokkenheid op andere SBO scholen

In deze paragraaf wordt een antwoord geformuleerd op de deelvraag: 'Op wat voor manier wordt de ouderbetrokkenheid op andere SBO scholen georganiseerd?'

Geïntegreerde aanpak: Op de eerste school zijn alle leerkrachten, de intern begeleider, de orthopedagoog, directeur en de klassen assistent betrokken bij het vormgeven van ouderbetrokkenheid. De leerkrachten gaan ieder jaar bij elke leerling op huisbezoek. Twee keer per jaar worden de handelingsplannen geëvalueerd en één keer per jaar worden de leervorderingen besproken met de ouders. De gesprekken worden altijd met twee teamleden gevoerd waardoor intervisie na afloop van het gesprek vanzelfsprekend is. De directeur voert de aanmeldingsgesprekken met de ouders en is aanwezig bij de ouderavond. De intern begeleider is betrokken bij het opstellen van de handelingsplannen. De handelingsplannen worden ook besproken met de

ouders. De orthopedagoog is betrokken bij psychologisch onderzoek en zal hierom ook contact hebben met ouders. De klassen assistent heeft voornamelijk telefonisch contact met de ouders. Iedere dag schrijven de leerkrachten voor de ouders in een schrift van de leerlingen over de gebeurtenissen van die dag. Dit schrift gaat mee naar huis en de ouders kunnen hierin opmerkingen schrijven voor de volgende dag. De directie schrijft eens per maand een informatiebrief voor ouders. Op de tweede school wordt het schooljaar gestart met een kennismakingsavond. Er vinden gedurende het jaar twee gesprekken plaats waarin de ontwikkeling van de leerlingen worden besproken. De ouders worden door een naambulletin op de hoogte gehouden. Dit is de nieuwsbrief van de school.

Visie: Volgens de eerste school is ouderbetrokkenheid belangrijk. De school hecht waarde aan de mening van ouders. Ouders en school zijn partner van elkaar. Er is sprake van een open communicatie. De tweede school vindt ouderbetrokkenheid ook belangrijk, omdat het motiverend is voor de leerlingen. Het is voor de leerlingen goed om te weten dat hun ouders meehelpen of meedenken.

Langdurige samenwerking: Er wordt door de school niet specifiek aandacht besteed aan het communiceren met ouders. Wanneer er veel moeilijkheden zijn bij een gezin, kan de schoolmaatschappelijk werker ondersteuning bieden. Leerkrachten nemen telefonisch contact op met ouders bij moeilijkheden. Het betreft een SBO school waarbij leerlingen in sommige gevallen moeite hebben om zich uit te drukken door bijvoorbeeld een stoornis in het autisme spectrum. Wanneer ouders op de hoogte zijn van de incidenten op school, kunnen ze hier thuis gerichter vragen over stellen. Ook op de tweede school is een schoolmaatschappelijk werker aanwezig die de leerkrachten kan ondersteunen in het contact met ouders. Het team werkt al een lange tijd met elkaar samen en er is sprake van een open communicatie. Wanneer zich moeilijkheden voordoen in de contacten met ouders, wordt daar met elkaar over gesproken.

Drijfkrachten: Er wordt op de tweede school gewerkt aan een vertrouwensrelatie. Veel communicatie vindt ook plaats middels de email. Er zijn ook leerkrachten die een groeps- APP hebben waar ouders vragen kunnen stellen en met elkaar in contact komen.

4.4.2 Reacties van ouders

De geïnterviewde scholen hechten waarde aan de mening van ouders. Deze mening komt in deze paragraaf aan de orde met behulp van de deelvraag: 'Wat zijn, volgens die scholen, de reacties van ouders op de organisatie?'

Geïntegreerde aanpak: De eerste school heeft een oudertevredenheidsspeiling gedaan. Hieruit is gebleken dat de activiteiten die de school onderneemt, als positief worden ervaren. De ouders vinden de heen en weer schriftjes en het telefonisch contact prettig. Ongeveer twee keer per jaar is er een avond georganiseerd door de schoolmaatschappelijk werker over opvoeding. Ook dit is een informeel moment waarbij contact met andere ouders centraal staat. Ouders hebben de mogelijkheid om te spreken over hun moeilijkheden en ervaringen.

Langdurige samenwerking: Ieder jaar doet de tweede school onderzoek naar de ervaringen van de ouders van de leerlingen die de school verlaten, omdat ze naar de middelbare school gaan. Deze ouders geven aan frequent contact te missen met leerkrachten door het schoolbussen vervoer van de leerlingen.

Drijfkrachten: Een aantal leerlingen van de eerste school waren lid van het schoolkoor. Dit koor trad eens in de maand op in de kerk waar bijna alle gezinnen op af kwamen. Er was sprake van een informele sfeer waarbij ouders met elkaar in contact konden komen. Op dit moment is dit schoolkoor door ziekte niet mogelijk. De ouders vinden dat erg jammer want ze hechten veel waarde aan deze contactmomenten met andere ouders.

Gevoelstonen: Bij de tweede school proberen de leerkrachten eventuele problemen op te lossen door veel te mailen met de ouders. Dit wordt als positief gezien. Ieder contact moment met ouders wordt geregistreerd en ouders hebben inzage in deze registratie. Dit zorgt voor een open sfeer.

4.4.3 Inzet van ouders bij vormgeven van ouderbetrokkenheid

In deze paragraaf wordt een antwoord geformuleerd op de deelvraag: 'Op welke manier hebben deze SBO scholen inzet gevraagd van ouders bij het vormgeven van de ouderbetrokkenheid?' *Geïntegreerde aanpak:* Op eerste school is er geen sprake van een zogenaamde activiteitencommissie. Dit is door de afstand tussen thuis en school niet haalbaar. Op het moment dat leerkrachten de inzet van ouders kunnen gebruiken, wordt dit telefonisch kortgesloten. Twee ouders zijn bereid om gedurende het schooljaar de leerlingen te controleren op luizen. Er zijn schoonmaakavonden georganiseerd waarbij ouders een bijdrage kunnen leveren aan het schoon houden van de school. De tweede school vindt ouderbetrokkenheid belangrijk en kan het niet alleen, maar heeft de inzet van ouders nodig. Ouders en leerkrachten zijn gezamenlijk actief in de medezeggenschapsraad en in de ouderraad. Er wordt een talentenshow georganiseerd, er zijn sportdagen en met kerst en Pasen zijn er knutselmiddagen waarbij ouders ondersteunen. Ouders worden door de speciale zorgvraag van leerlingen niet gevraagd te ondersteunen in het leerproces zoals bij bijvoorbeeld het voorlezen. Wel zijn er ouders die expressie- of muziekmiddagen organiseren. Voor taal en rekenen houdt de school graag zelf de verantwoordelijkheid voor het ontwikkelingsproces.

Langdurige samenwerking: De eerste school geeft ouders een extra mogelijkheid om met de school te communiceren via het heen en weer schrift. Dit wordt aangeraden, vooral wanneer communiceren voor leerlingen nog niet vanzelfsprekend is.

4.4.4 Problemen met ouderbetrokkenheid

De twee geïnterviewde scholen zijn, net als SBO de Meander, scholen voor speciaal basisonderwijs. De leerlingen wonen niet allen in de buurt en worden met taxi's gebracht. Dit kan een moeilijkheid zijn in de ouderbetrokkenheid. In deze paragraaf wordt er nagegaan of er sprake is van meerdere problemen door de volgende deelvraag te stellen: 'Welke problemen komen deze scholen tegen wat betreft ouderbetrokkenheid in combinatie met hun organisatie?'

Langdurige samenwerking: De eerst geïnterviewde school is een streekschool. Door de afstand tussen de school en thuis is dagelijks contact niet mogelijk, maar wel wenselijk. Ouders worden telefonisch op de hoogte gebracht en middels het heen en weer schrift. Er zijn ongeveer twee ouderparen die meer behoefte hebben aan contact dan de gemiddelde ouder. Deze ouders worden vaker middels een emailbericht op de hoogte gebracht. Met deze ouders is de afspraak dat ze al hun vragen opschrijven en één keer in de twee maanden bij de directie en de orthopedagoog komen om deze vragen te stellen. Dit bevalt goed.

Gevoelstoon: Bij de tweede school worden ouders bij grote moeilijkheden doorverwezen naar de directie. Leerkrachten lossen de grote problemen dan niet zelf op, maar verwijzen de ouders door naar de directie.

4.4.5 Schematisch overzicht van andere SBO scholen

In de voorgaande paragrafen zijn de onderzoeksgegevens van de vierde onderzoeksvraag beschreven. In deze paragraaf worden die onderzoeksgegevens in een figuur gestructureerd aan de hand van de vijf factoren van een effectieve ouderbetrokkenheid. De informatie van beide bevraagde SBO scholen wordt vergeleken met de informatie die is verkregen aan de hand van het interview met de directie van SBO de Meander.

	SBO school 1	SBO school 2	De Meander
Huidige situatie	Alle teamleden zijn betrokken en hebben ieder op hun eigen manier contact; Handelingsplannen worden twee keer per jaar geëvalueerd, leervorderingen één keer per jaar; Heen en weer schrift, telefonisch contact.	Schooljaar gestart met kennismakingsavond; Twee gesprekken over de vorderingen van de leerling; Nieuwsbrief, mailen en telefonisch contact;	Schooljaar gestart met kennismakingsavond; Twee gesprekken over de vorderingen van de leerling; Ouders worden op verschillende manieren op de hoogte gehouden;
Mening van ouders	Activiteiten die worden georganiseerd worden als positief ervaren door de ouders; Ouders hebben informeel contact met elkaar tijdens bijeenkomsten.	Ouders missen frequent contact doordat leerlingen met busjes worden vervoerd naar school; Eventuele problemen worden opgelost door te mailen.	Uit de oudertevredenspeiling van 2010 is gebleken dat ouders te weinig betrokken worden bij de school.
Inzet van ouders	Geen activiteiten commissie; Telefonisch contact op het moment dat leerkrachten hulp nodig hebben.	Medezeggenschapsraad en ouderraad; De school houdt zelf de verantwoordelijkheid in de hand voor het leerproces.	Ouderraad en medezeggenschapsraad; Leerkrachten dragen de verantwoordelijkheid voor de activiteiten. Ouders vervoeren de leerlingen.
problemen	Dagelijks contact is niet mogelijk; Wanneer ouders meer behoefte hebben aan contact, worden hier mogelijkheden voor gecreëerd.	Ouders missen frequent contact; Bij moeilijkheden worden ouders door verwezen naar directie of school maatschappelijk werker.	Minder contact doordat ouders niet in de buurt wonen; Veel dezelfde ouders die helpen op school.

Figuur 9. Schematisch overzicht van andere SBO scholen.

4.4.6 Conclusie onderzoeksvraag 4

In dit hoofdstuk is een antwoord geformuleerd op de onderzoeksvraag: 'Op welke manier wordt de ouderbetrokkenheid op andere SBO scholen zo effectief mogelijk vormgegeven?' De resultaten om tot beantwoording van deze onderzoeksvraag te komen, zijn verkregen door het interview met de directies van twee SBO scholen uit Groningen.

Geïntegreerde aanpak: Op de eerste school hebben alle teamleden contact met ouders. Dit wordt gedaan omdat de school waarde hecht aan de mening van de ouders. Wanneer leerkrachten hulp nodig hebben, wordt dit kortgesloten met ouders. Dagelijks contact is wenselijk, maar voor beide scholen niet mogelijk. Bij ouders die extra behoefte hebben aan contact, wordt samen naar een oplossing gezocht.

Langdurige samenwerking: De eerste school is een SBO school waarbij veel leerlingen moeite hebben met communiceren. De leerkrachten schrijven iedere dag in een schriftje over de gebeurtenissen van die dag zodat ouders thuis gerichter vragen kunnen stellen en op de hoogte zijn. Op het moment dat zich incidenten voordoen, neemt de leerkracht direct telefonisch contact op met de ouders. De school doet erg zijn best om het contact met de ouders te behouden. Ook voor de tweede school geldt dat ze veel waarde hechten aan ouderbetrokkenheid. Veel communicatie vindt plaats via de email.

Drijfkrachten: De ouders van beide scholen zijn tevreden over de school. Het contact met de school, op welke manier dan ook, wordt als waardevol beschouwd. De ouders zouden ook graag contact met andere ouders willen, op deze wens wordt ingespeeld tijdens ouderavonden over opvoeding.

4.5 Tot slot

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van het praktijkgericht onderzoek beschreven. De ervaringen en de behoeftes wat betreft ouderbetrokkenheid van de directie, leerkrachten en ouders aan de orde gekomen. De beschreven resultaten zijn een uitgangspunt voor het formuleren van de conclusie. De conclusie komt in het volgende hoofdstuk aan de orde.

Hoofdstuk 5. Conclusie, discussie en aanbevelingen

5.1 Inleiding

Na het uitvoeren van het praktijkgericht onderzoek op SBO de Meander, kan er antwoord worden gegeven op de centrale vraagstelling: 'Op welke manier kan de ouderbetrokkenheid worden vergroot op SBO de Meander passend bij de behoefte van de directie, leerkrachten en ouders?' Allereerst worden de conclusies voor de verschillende onderzoeksvragen genoemd, zodat de stap naar het formuleren van een conclusie op de centrale vraagstelling wordt vergemakkelijkt. In paragraaf 5.2 worden de conclusies van de praktijkvragen vergeleken met de geraadpleegde literatuur. In paragraaf 5.3 wordt de centrale vraagstelling beantwoord. In paragraaf 5.4 worden aanbevelingen gedaan die passen bij de behoefte van de verschillende onderzoeksgroepen en bij de literatuur. In paragraaf 5.5 komt de discussie aan de orde. Als laatste worden in paragraaf 5.6 aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

5.2 Vergelijking

Voordat er een conclusie kan worden geformuleerd, wordt eerst de definitie van ouderbetrokkenheid herhaald en worden de resultaten uit het praktijkgericht onderzoek vergeleken met de literatuur. De gehanteerde definitie van ouderbetrokkenheid is: 'Ouderbetrokkenheid is een wisselwerking tussen ouders en school waarin het gezamenlijk belang, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van het kind in de opvoeding en het onderwijs, binnen deze relatie constant voor ogen wordt gehouden.'

Bij het verwerken van de resultaten uit hoofdstuk 4 is rekening gehouden met de vijf factoren waar een effectief vormgegeven ouderbetrokkenheid aan moet voldoen. Er moet sprake zijn van een geïntegreerde aanpak op ouderbetrokkenheid. In de visie op ouderbetrokkenheid moet duidelijk naar voren komen dat de ontwikkeling van de leerling voorop staat en dat hier samenwerking tussen ouders en school in gevonden moet worden. De visie moet gericht zijn op een langdurige samenwerking die laagdrempelig is en in het teken staat van dialoog. Uit de resultaten is gebleken dat door de school met name aandacht is geschonken aan een geïntegreerde aanpak, een langdurige samenwerking, drijfkrachten en gevoelston.

- Op het moment dat er sprake is van een *geïntegreerde aanpak*, worden er op school afspraken gemaakt over wie er verantwoordelijk is voor de verschillende onderdelen van ouderbetrokkenheid (Smit et al., 2006). De school heeft zijn formele en informele activiteiten goed georganiseerd. De leerkrachten dragen de verantwoordelijkheid voor deze activiteiten, maar ouders geven aan meer verantwoordelijkheid te willen. Uit de resultaten van het praktijkgericht onderzoek is gebleken dat de school denkt dat de ouders betrokken zijn, wanneer ze op school aanwezig om te helpen. Uit de literatuur is echter gebleken dat dit niet voldoende is. Leerlingen maken een betere ontwikkeling door wanneer ouders thuis met hun kinderen praten over school (Smit, 2005).
- In de resultaten van het praktijkgericht onderzoek komt de *visie* op ouderbetrokkenheid nauwelijks naar voren. In deze visie moeten de gezamenlijke waarden, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van de ontwikkeling van de leerling thuis en in het onderwijs, nadrukkelijk naar voren komen (Smit et al., 2006). De school doet zijn best om contact te leggen met ouders om te spreken over de leerlingen. Hiermee wordt de visie echter tekort gedaan. In de visie moet naar voren komen dat de samenwerking gericht moet zijn op het bevorderen van de ontwikkeling van de leerling. Deze samenwerking tussen school en ouders is effectief wanneer het positief en respectvol verloopt. Het vertrouwen moet in de relatie voorop staan. De directeur heeft als enige de samenwerkingsrelatie genoemd in het interview.

- Het aangaan van een *langdurige samenwerking* wordt in sommige gevallen bemoeilijkt door de afstand tussen school en thuis, maar er wordt op verschillende manieren contact gezocht. Door de afstand tussen thuis en school is de stap om naar school te gaan voor sommige ouders ook hoog.
- *Drijfkrachten* houden in dat de school bereikbaar genoeg is voor ouders. De drijfkrachten komen echter in het geding, omdat de school voor sommige ouders namelijk niet laagdrempelig genoeg is. De ouders zouden graag de kennis over hun kind willen delen met de leerkrachten. De ouders hebben benoemd dat ze graag meerdere gesprekken willen. De ouders hebben behoefte aan meer contact, zowel formeel als informeel. Ook benoemen ze de contact momenten met andere ouders te missen.
- De *gevoelstoon* en de drijfkrachten liggen dicht bij elkaar. De gevoelstoon houdt de dialoog in waarbinnen ervaringen met elkaar gedeeld worden en verwachtingen naar elkaar worden uitgesproken. Op het moment dat leerkrachten reflecteren op de contactmomenten, zullen ze leren dat aan de hulpvraag van de leerling ook een vraag van de ouders is verbonden. Met de communicatietrainingen op de school wordt geregeld aandacht geschonken aan het reflecteren. Door te reflecteren krijgen de leerkrachten meer kennis over hun inbreng en houding tijdens gesprekken.

5.3 Centrale vraagstelling

Nu alle onderzoeksvragen zijn beantwoord, kan er een antwoord worden geformuleerd op de centrale vraagstelling: 'Op welke manier kan de ouderbetrokkenheid worden vergroot op SBO de Meander passend bij de behoefte van de directie, leerkrachten en ouders?'

Uit de vergelijking in de vorige paragraaf is gebleken dat er door SBO de Meander met name aandacht wordt besteed aan de geïntegreerde aanpak op ouderbetrokkenheid, de langdurige samenwerking, drijfkrachten en de gevoelstoon. Er worden verschillende gesprekken gevoerd over de organisatie van activiteiten op school en er worden gesprekken gevoerd met ouders over de vorderingen van het kind. Dialoog komt hierdoor veelvuldig aan de orde. Ondanks deze dialogen, hebben de ouders de wens om op meerdere momenten contact met de school te hebben. Leerkrachten zouden ouders in sommige gevallen meer willen betrekken, maar houden graag zelf de verantwoordelijkheid voor de activiteiten. Het lijkt erop dat de ouders meer verwachten van de school, dan de school zou kunnen en willen waarmaken. Andersom geldt ook dat de school van de ouders een bijdrage verwacht op school, die de ouders niet allen kunnen of willen waarmaken. Het is de vraag of de verwachtingen naar elkaar goed zijn uitgesproken en worden nageleefd.

Op SBO de Meander hangt er tussen de collega's een sfeer waarbinnen intervisie en reflectie mogelijk is. Tijdens communicatietrainingen wordt aandacht geschonken aan het reflecteren van contactmomenten met ouders. De leerkrachten hebben tijdens de communicatietrainingen geleerd om ook de hulpvraag van ouders te achterhalen tijdens een gesprek. Hierdoor hebben ze ervaren dat veel ouders willen helpen om ook in contact te komen met andere ouders. Ouders hebben dit in de vragenlijsten ook aangegeven. De school moet voortdurend kijken hoe ouderbetrokkenheid wordt aangepakt en wat de reacties daarop zijn van verschillende partijen. Een kritische blik naar de organisatie, ervaringen en behoeften van betrokkenen is hierbij noodzakelijk.

Aan vier van de vijf factoren wordt aandacht geschonken. Aan de tweede factor, een visie op ouderbetrokkenheid, wordt echter te kort gedaan. In de visie moet nadrukkelijk naar voren komen dat er samenwerking moet worden gezocht in het ondersteunen van de leerling in zijn ontwikkeling. Het ondersteunen van de leerling in zijn ontwikkeling is een gezamenlijke waarde. Er wordt op verschillende manieren contact gezocht met ouders, maar zoals hierboven al staat beschreven, komen de verwachtingen van de ouders en de school niet altijd met elkaar overeen. De afstand tussen de school en thuis wordt hiervoor veel als oorzaak genoemd. Hierdoor zouden ook veel ouders volgens de school niet komen helpen op school en is er minder contact, dan wenselijk. Het zou kunnen zijn dat de school niet laagdrempelig genoeg is, waardoor ouders niet willen helpen. Wanneer de afstand als probleem wordt ervaren om ouders in de school te krijgen, zou de school de

nadruk op een andere vorm van ouderbetrokkenheid kunnen richten. De school zou de nadruk op betrokkenheid van ouders bij de schoolloopbaan van de leerling in de thuissituatie meer kunnen benadrukken.

De centrale vraagstelling vraagt om verbeterpunten, waardoor de conclusie moeilijk is te scheiden van de aanbevelingen. In de volgende paragraaf worden de aanbevelingen genoemd en wordt er ingegaan op de manier waarop ouders meer contact met de school kunnen krijgen, hoe leerkrachten toch de verantwoordelijkheid kunnen houden voor activiteiten en op welke manier de ouders meer op school aanwezig kunnen zijn om hun bijdrage te leveren. Ook wordt er ingegaan op het formuleren van een visie op ouderbetrokkenheid waarbij ook aandacht wordt geschonken aan het uitspreken van verwachtingen en het wijzigen van eventuele denkbeelden.

5.4 Aanbevelingen

In deze paragraaf worden de aanbevelingen genoemd om aan de behoefte van de ouders, de leerkrachten en de directie te kunnen voldoen. Ouders hebben aangegeven meer contact te willen met de school en met ouders onderling. De leerkrachten hebben genoemd dat ouders in sommige gevallen kunnen helpen, maar ze willen zelf de verantwoordelijkheid blijven dragen voor de activiteiten. De directie wil graag dat alle ouders een bijdrage leveren binnen de school.

Uit de vergelijking in paragraaf 5.2 en uit de conclusie van de vorige paragraaf is gebleken dat er onvoldoende aandacht wordt geschonken aan de visie op ouderbetrokkenheid. De directeur is de enige die de samenwerkingsrelatie tussen ouders en de school expliciet heeft genoemd. De directie zou graag zien dat alle ouders een bijdrage leveren op school. Dit geldt ook voor de ouders die minder behoefte hebben om betrokken te worden bij de school. Het is de moeite waard om ook in deze ouders te investeren en hier navraag over te doen. Ouderbetrokkenheid is van belang voor de cognitieve en sociaal emotionele ontwikkeling van de leerling en vraagt daarom voldoende aandacht. De school zou aandacht kunnen besteden aan het formuleren van een visie op ouderbetrokkenheid. In de visie moet nadrukkelijk worden genoemd dat de samenwerking tussen de school en ouders gericht moet zijn op het bevorderen van de ontwikkeling van de leerling. Wanneer de school hun visie op ouderbetrokkenheid gaat formuleren, kan de school ook rekening houden met de vorm van ouderbetrokkenheid die de meeste resultaten oplevert. Betrokkenheid van ouders thuis bij de schoolloopbaan van de leerling levert meer resultaten op dan aanwezigheid van ouders op school. Voor SBO de Meander kan het verstandig zijn de nadruk meer te leggen op ouderbetrokkenheid thuis, omdat ze dan in mindere mate te maken hebben met het probleem van de afstand tussen thuis en school.

Het zou verstandig zijn om te kijken wat de school wil met de ouders en op welke manier ze de ouders willen betrekken. De school kan hun verwachtingen naar ouders formuleren in de visie en hierbij formuleren dat de ontwikkeling van de leerling voorop staat en dat daar een samenwerking in gezocht moet worden. Op de kennismakingsavond aan het begin van het schooljaar kunnen de ouders ook hun eigen verwachtingen kenbaar maken. Op deze kennismakingsavond kunnen de ouders een vragenlijst invullen, eventueel digitaal wanneer ouders niet op de kennismakingsavond kunnen komen. Op deze vragenlijst kunnen ze invullen op welke momenten de ouders beschikbaar zijn om te helpen en bij welke activiteiten ze dit willen. De leerkrachten kunnen hier hun planning op aanpassen en ouders kunnen vroegtijdig op de hoogte worden gebracht. Dit kan de samenwerking tussen de school en de ouders bevorderen.

De communicatietrainingen die nu worden georganiseerd voor de leerkrachten zijn noodzakelijk en moeten blijven bestaan. Tijdens de communicatietrainingen kan aandacht worden geschonken aan het aangeven van grenzen aan ouders, maar ook aan het open staan voor hulp van ouders. Goede reflectie op de contactmomenten met ouders is en blijft van belang.

Uit de resultaten kan worden opgemaakt dat contact tussen de school en de ouders gewenst is. Een aantal ouders zou graag meer contactmomenten willen om over de vorderingen van de leerlingen te spreken. De ouders, de leerkrachten en de directie staan bijna allen open voor informele contactmomenten waarbij ouders ook de gelegenheid hebben om met elkaar te spreken. Een goed initiatief hiervoor, wat ouders en leerkrachten beide zien zitten, is een inloopochtend. Deze

inloopochtend kan in de centrale hal worden georganiseerd, maar kan ook in de klas zodat het contact met de leerkracht wordt vergroot. Dit kan ook worden afgewisseld. Tijdens deze inloopochtenden kunnen ook de onderwerpen aan de orde komen die in de klas worden behandeld, zodat ouders hier thuis ook met hun kind over kunnen spreken.

Aan de ouders is de vraag gesteld hoe zij zichzelf zien in de school. Opvallend uit de resultaten was dat veel ouders aangaven zich zorgen te maken over hun kind, andere ouders noemden minder behoefte te hebben om betrokken te worden bij de school. In de vragenlijst voor de leerkrachten is een leerkracht geweest die een informatieavond over opvoeden en gezond gedrag prefereert. Deze behoefte van de leerkracht, sluit aan bij de ouders die aangegeven hebben zich zorgen te maken over hun kind. Op deze informatieavond zou de schoolmaatschappelijk werker een rol kunnen spelen en kunnen zorgen voor een sfeer waarin er gesproken kan worden over de zorgen van ouders.

5.5 Discussie

Dit onderzoek is afgenomen onder alle leerkrachten en ouders van SBO de Meander. Er zijn 18 van de 20 leerkrachten die de enquête hebben ingevuld en ongeveer de helft van de ouders heeft de enquête ingevuld. Volgens Beekveld en Terpstra (z.j.) is er bij een populatie van 100 of meer sprake van voldoende respons wanneer 30% de vragenlijst invult. 45% van de ouders heeft de vragenlijst ingevuld waardoor er sprake is van voldoende respons. Bij een populatie van 50 of minder geldt dat de respons 90% moet zijn, wil er sprake zijn van voldoende respons. 90% van de leerkrachten hebben de vragenlijst ingevuld waardoor er sprake is van voldoende respons. Door de anonimiteit van het onderzoek kan er niet worden nagegaan welke ouders de vragenlijst niet hebben ingevuld en wat de reden daarvan is. Door de anonimiteit kan er ook niet worden nagegaan voor welke groepen de geformuleerde behoeften gelden. Het zou kunnen zijn dat de behoefte aan meer contact met de school alleen bij de ouders van de onderbouw ligt en minder in de bovenbouw.

Om een antwoord te formuleren op de vierde onderzoeksvraag, heeft er een interview plaatsgevonden met twee andere SBO scholen. De interviews zijn afgenomen bij de directies van beide scholen. Er is gekozen om de interviews met de directie te doen, omdat zij in veel gevallen op de hoogte zijn van alle zaken binnen een school. Er is aan de directieleden gevraagd wat zij dachten dat de mening van ouders was over de scholen. Het kan zijn dat de gedachten van de directieleden kloppen, maar het is ook mogelijk dat de directieleden een heel ander beeld hebben dan de ouders. Om een nog duidelijker beeld te krijgen over de organisatie van ouderbetrokkenheid op deze SBO scholen, hadden de ouders van deze scholen ook de mogelijkheid moeten hebben om hun mening te geven.

Bij het afnemen van de interviews met de andere SBO scholen zijn de vragen vooraf opgesteld, zodat de vragen met elkaar overeen zouden komen. Bij het afnemen van het semigestructureerd interview kan er worden doorgevraagd wanneer zich onduidelijkheden voordoen. Dit kan ervoor zorgen dat de vragen bij de ene school uiteindelijk specifieker zijn gesteld dan bij de andere school waardoor de antwoorden misschien afwijken van elkaar. Ook kan er bij het afnemen van een interview een effect optreden waardoor de directies van de geïnterviewde scholen sociaal wenselijke antwoorden kunnen geven. De directies van beide SBO scholen kunnen overtuigd zijn van hun eigen vormgeving van ouderbetrokkenheid, waardoor ze minder objectief zijn.

In de vragenlijst konden de ouders aangeven hoe zij zichzelf zien in de school. Aan deze resultaten is geen onderzoeksvraag verbonden, dus met deze resultaten wordt in eerste instantie niets gedaan. Uit de literatuur is gebleken dat de school rekening moet houden met de typen ouders op een school, zodat er een betere relatie opgebouwd kan worden. Doordat er geen onderzoeksvraag aan deze vraag is gekoppeld, kunnen er niet direct conclusies aan worden verbonden. Wel kunnen de resultaten een indicatie geven van waarom ouders zich wel of niet betrekken bij de school.

5.6 Aanbevelingen voor vervolg onderzoek

In de bovenstaande paragraaf is er ingegaan op een vraag uit de vragenlijst voor de ouders waarbij ouders konden aangeven hoe zij zichzelf zien binnen de school. De school zou nader onderzoek kunnen doen naar de verschillende ouders die te typeren zijn binnen de school zodat er meer op de

behoefte van de verschillende ouders kan worden ingespeeld. Voor dit onderzoek naar ouderbetrokkenheid heeft de helft van de ouders de vragenlijst ingevuld. Er kan door de anonimiteit van de vragenlijst niet worden nagegaan waarom de andere helft van de ouders de vragenlijst niet heeft ingevuld. Het zou kunnen zijn dat dit de ouders zijn die tevreden zijn over de school, maar het kunnen ook de ouders zijn die in de oudertevredenheidsspeiling van 2010 hebben aangegeven niet tevreden te zijn over de school. Over die vraag is op dit moment geen zekerheid en de school kan daardoor ook niet nagaan of de minder tevreden ouders na de toekomstige aanpassingen van de school, meer tevreden zijn. Na de aanpassingen van de ouderbetrokkenheid zou de school nogmaals een oudertevredenheidsspeiling af kunnen nemen om te kijken of de aanpassingen het gewenste effect hebben volgens de ouders. Om dieper op de mening, behoefte en gewenste situatie in te gaan, kan dezelfde vragenlijst uit dit onderzoek nogmaals worden afgenomen.

In paragraaf 2.3.2 staat geschreven dat er een aantal programma's te vinden zijn die zowel de school als de ouders ondersteunen in het vergroten van de ouderbetrokkenheid. Deze programma's hebben ieder een ander doel voor ogen, maar bij allen staat de dialoog centraal. Door middel van dialoog willen ze een betere relatie tussen de school en de ouders opbouwen. Nader onderzoek zou kunnen uitmaken welk programma geschikt is om SBO de Meander en de ouders te ondersteunen in het vergroten van de ouderbetrokkenheid.

Dankwoord

Ongeveer de helft van alle ouders heeft de vragenlijst ingevuld en bijna alle leerkrachten hebben dit gedaan. Dit heeft er voor gezorgd dat er voldoende resultaten waren om conclusies te trekken en aanbevelingen te doen die voor een groot gedeelte van de ouders en de leerkrachten van toepassing zouden zijn. De directie van SBO de Meander heeft meerdere malen tijd vrij gemaakt om in gesprek te gaan en vragen te beantwoorden. De directie heeft geholpen met het opstellen van de vragenlijst en dankzij hun hulp zijn er veel ingevulde enquêtes geretourneerd.

De onderzoeksbegeleider van de opleiding Master SEN heeft het onderzoek gelezen en voorzien van feedback. De feedback van de onderzoeksbegeleider heeft bijgedragen aan het ontwikkelingsproces van de onderzoeker.

Literatuurlijst

- Baarda, B.D. & Goede de, M.P.M. (2001). Basisboek methoden en technieken. Groningen/Houten: Wolters- Noordhoff.
- Batt, C. (2011). Parent Involvement in 3rd Grade Special Education. Genoa Elementary. 1-39.
- Beekveld & Terpstra, (z.j.) *Vuistregels responsanalyse*
<http://www.vanbeekveldenterpstra.nl/page/view/name/393-vuistregels-responsanalyse>,
Hoorn: Van Beekveld & Terpstra Organisatieadviesbureau B.V
- Cijfat, L.e.a. (2009). Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs. Amersfoort: CPS.
- Coots, J. (2007). Building Bridges with Families: Honoring the Mandates of IDEIA. Issues in Teacher Education. California State University, Long Beach. 33-40.
- Driessen, Smit en Slegers. (2005). Parental involvement and educational achievement. British Educational Research Journal (31). Vol 31, No. 4, August 2005, pp. 509-532 R
- Ekijkeren, van. M. (2007). Werken in het basisonderwijs. Baarn: Hbuitgevers.
- Epstein, J.L. (2001). School, Family and Community Partnerships. Preparing Educators and Improving Schools. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Epstein, J.L., Voorhis, F.L., (2010). School counselors' Roles in Developing Partnerships with Families and Communities for Student Success. Professional School Counseling, (14). 1-14. Alexandria: American School Counselor Association.
- Fan, X. & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A Meta analysis. Educational Psychology Review, 13(1), 1-22.
- Harinck, F. (2010). Basisprincipes praktijkonderwijs. Apeldoorn: Maklu.
- Henderson, A. T. & Mapp, K. L. (2002) A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement. Aston: SEDL's National Center for Family & Community Connections with Schools
- Hirsch, E.D.Jr. (2003) Reading Comprehension Requires Knowledge- of Words and World. Scientific Insight into the Fourth-Grade Slump and the Nation's Stagnant Comprehension Scores. American Educator, (2). 10-29.
- Maas, A. (2007). Leerlingenzorg in de basisschool. Heeswijk- Dinther: Uitgeverij Esstede bv.
- Marzano R. J. (2003). *What works in schools. Translating Research into action*. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Marzano, R.J., Marzano, J.S., & Pickering, D.J. (2010). 'Wat werkt: pedagogisch handelen en klassenmanagement.' Vlissingen: Bazalt.

- Menheer & Hooge. (2010). Ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Een literatuurstudie naar de betekenis van ouderbetrokkenheid voor de schoolse ontwikkeling van kinderen. Hogeschool van Amsterdam: Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding. Gevonden op 12-03-2013 van <http://www.hva.nl/kenniscentrum-doo/wp-content/uploads/2012/04/nr.-05-Ouderbetrokkenheid-in-het-onderwijs-def.pdf>
- Pameijer, N. (2012). Samen sterk: ouders en school. Leuven: uitgeverij Acco.
- Rapp, N. & Duncan. (2012). Multi- dimensional parental involvement in schools: a principal's guide. International Journal of Educational Leadership preparation, (1.2), 1-14.
- SBO de Meander. (2012). Schoolgids SBO de Meander. Gedownload op 10-10-2012, van www.sbodemeander.nl.
- Smit, F. (2012). Ouders en school: succesfactoren voor betrokkenheid. Amsterdam: uitgeverij SWP.
- Smit, F., Driessen, G., & Doesborgh, J. (2005). Opvattingen over allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen.
- Smit, F., Driessen G., Sluiter, R. & Brus, M. (2007). Ouders, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en -participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen.
- Smit, F., Sluiter, R. & Driesen, G. (2006). Literatuurstudie ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen.
- Stichting Leerplan Ontwikkeling (z.d.). Tule inhouden en activiteiten. Geraadpleegd op 16-04-2013 van, <http://tule.slo.nl/>
- Ouder tevredenheidsspeiling, afgenomen onder ouders van SBO de Meander in 2010. Schooljaarplan, SBO de Meander 2012.
- Vries, P. (2007). Handboek ouders in de school. Amersfoort: CPS onderwijsontwikkeling en advies.

Bijlage 1. Vragenlijst ouders

Beste ouders/ verzorgers,

U heeft van ons al bericht ontvangen in de nieuwsbrief over de vragenlijst ouderbetrokkenheid en huisbezoeken. Wij hanteren de volgende definitie van ouderbetrokkenheid: 'ouderbetrokkenheid is de wisselwerking tussen ouders en school waarin het gezamenlijk belang, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van het kind in de opvoeding en het onderwijs, constant voor ogen wordt gehouden'. Het doel van deze vragenlijst is zicht krijgen op de opvattingen van ouders over de huidige vormgeving van ouderbetrokkenheid en huisbezoeken op SBO de Meander. Wij vragen uw medewerking door deze vragenlijst in te vullen en deze week aan uw kind in een dichte envelop mee te geven naar school. Deze vragenlijst is anoniem. De uitkomsten van de vragenlijst vormen de basis voor de aanbevelingen die door dit onderzoek aan de school worden gedaan. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 minuten. Na afloop van het onderzoek wordt u middels de nieuwsbrief op de hoogte gebracht van de conclusies van het onderzoek. Wanneer u vragen heeft, kunt u contact opnemen met Hanna door een email te sturen naar hanna.wildeboer@Windesheim.nl.

Met vriendelijke groeten, Miriam Hoogstra en Hanna Wildeboer.

A1. Ouderbetrokkenheid

Geef aan of u het met de onderstaande stellingen eens of oneens bent. Zet een kruisje in het vak dat voor u van toepassing is.

DE HUIDIGE SITUATIE	Helemaal eens	Eens	Oneens	Helemaal oneens
Ik voel mij als ouder welkom in de school				
Als ouder voel ik mij gehoord				
Ik word met respect behandeld				
Ik krijg voldoende gelegenheid om over mijn kind te spreken op school				
Ik geef de leerkrachten voldoende informatie over mijn kind				
Ik ben bekend met de visie op ouderbetrokkenheid van de school				
Ik ben bekend met de doelen, taken en verschillende procedures van de leerkracht				
Ik stel leerkrachten op de hoogte van mijn verwachtingen van de school				
Ik stel leerkrachten op de hoogte van mijn opvoedingsideeën				
Ik stel leerkrachten op de hoogte van de omgangsvormen in de thuissituatie				
Ik ben voldoende op de hoogte van alles wat er op de school gebeurt				
Ik ben tevreden met de manier waarop ik als ouder wordt betrokken				
Ik word op de hoogte gehouden van nieuws door mijn kind				
Ik word op de hoogte gehouden van nieuws door de nieuwsbrief				
Ik word op de hoogte gehouden van nieuws door de ouderavond				
Ik word op de hoogte gehouden van nieuws door de website				
Ik word op de hoogte gehouden van nieuws door de schoolkrant				
Ik word op de hoogte gehouden van nieuws door de Meander APP				
Ik kan bij de directie terecht wanneer de communicatie tussen de leerkracht en mij niet soepel verloopt				
Ik praat thuis met mijn kind over school				
Ik vergroot de leermogelijkheden door mijn kind te begeleiden met huiswerk				
Opmerkingen.....				
.....				

A2. Ouderbetrokkenheid.

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

Ik zie mijzelf in de school als:

- 0. Een ouder die reële verwachtingen heeft van zijn kind en van de school
- 0. Een ouder die het moeilijk vindt zijn kind steun te geven
- 0. Een ouder die het lastig vindt zelf beslissingen te nemen over zijn kind
- 0. Een ouder die zich veel zorgen maakt over zijn kind
- 0. Een ouder die overal bij wil helpen
- 0. Een ouder die zelf ook werkzaam is in het onderwijs
- 0. Een ouder die hoge eisen stelt aan zijn kind, maar ook aan de school
- 0. Een ouder die minder behoefte heeft om zich bij de school te betrekken
- 0. Een ouder die het niet eens is met de gang van zaken op school en hierover vragen stelt
- 0. Anders, namelijk

.....

A3. Ouderbetrokkenheid

Geef bij de onderstaande stellingen aan de hand van een kruisje aan of u daarbij wel of niet wordt betrokken. In de laatste kolom kunt u extra aangeven of u daarbij betrokken zou willen worden.

Als ouder word ik betrokken bij:	Ik word hierin betrokken	Ik word hier niet in betrokken	Ik zou hier graag in betrokken willen worden
Het deelnemen aan excursies en reisjes			
Het voorlezen op school			
Contact momenten met andere ouders			
Het bespreken van vorderingen van mijn kind			
Het formuleren van een visie op ouderbetrokkenheid			
De medezeggenschapsraad			
De ouderraad			
Het maken van beleidsbeslissingen			
Het opstellen van handelingsplannen			
Het overleggen over opvoedingsideeën			
Het ondersteunen bij feestelijke gebeurtenissen op school			
Overleg met de directie			
Overleg met de intern begeleiders			
Anders, namelijk			
.....			

A4. Ouderbetrokkenheid

Vul de antwoorden in.

Mijn positieve ervaringen met de organisatie van ouderbetrokkenheid op school zijn:
.....
.....
Mijn negatieve ervaringen of moeilijkheden met de organisatie van ouderbetrokkenheid op school zijn:
.....
.....

De (eventuele) verbeterpunten van ouderbetrokkenheid op school zijn volgens mij:
.....
.....

Bedankt voor het invullen van de vragenlijst.

Bijlage 2. Vragenlijst leerkrachten

Beste collega,

Wij, Hanna Wildeboer en Miriam Hoogstra (Master SEN-studenten) doen een praktijkgericht onderzoek voor onze opleiding en de school naar ouderbetrokkenheid en huisbezoeken. Wij hanteren de volgende definitie van ouderbetrokkenheid: 'ouderbetrokkenheid is de wisselwerking tussen ouders en school waarin het gezamenlijk belang, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van het kind in de opvoeding en het onderwijs, constant voor ogen wordt gehouden'. Het doel van deze vragenlijst is zicht krijgen op de opvattingen van leerkrachten over de huidige vormgeving van ouderbetrokkenheid en huisbezoeken op SBO de Meander. Wij vragen uw medewerking door deze vragenlijst in te vullen en deze week in een dichte envelop in de doos te doen op de kast van de postvakjes. Deze vragenlijst is anoniem. De uitkomsten van de vragenlijst vormen de basis voor de aanbevelingen die uiteindelijk aan de school worden gedaan. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 minuten. Wanneer u vragen heeft, kunt u contact opnemen met Hanna door een email te sturen naar hanna.wildeboer@Windesheim.nl.

Met vriendelijke groeten, Hanna Wildeboer en Miriam Hoogstra.

A1. Ouderbetrokkenheid

Zet een kruisje in het vak dat van toepassing is.

DE HUIDIGE SITUATIE	Past helemaal bij mij	Past bij mij	Past niet bij mij	Past helemaal bij mij
Ik ben bekend met de visie op ouderbetrokkenheid van de school.				
Ik stel ouders op de hoogte van mijn doelen, taken en verschillende procedures van de school				
Ik span mij in om op de hoogte te zijn van de wensen en verwachtingen van de ouders van mijn leerlingen.				
Ik heb kennis over de achtergronden van de ouders van mijn leerlingen.				
Ik ben geïnteresseerd in de ervaringen, opvattingen, inzichten en verwachtingen van ouders ten aanzien van de school en de opvoeding van hun kind.				
Ik ben bereid iets te doen met de opmerkingen en aanbevelingen van ouders.				
Ik ben op de hoogte van de communicatie en omgangsvormen in de thuissituatie van de leerling en ik houd er rekening mee.				
Ik communiceer met ouders over hun opvoedingsideeën				
Ik geef ouders op een professionele manier informatie over de kinderen en benut de informatie die ik van de ouders krijg.				
Ik betrek de ouders bij het opstellen van handelingsplannen				
Ik zou de ouders graag meer willen betrekken.				
Ik weet hoe ik de ouders nog meer zou kunnen betrekken.				
Ik vind het moeilijk om ouders te bereiken				
Ik houd ouders op de hoogte over de gang van zaken in de klas via hun kind				
Ik houd ouders op de hoogte over de gang van zaken in de klas door middel van de website.				
Ik houd ouders op de hoogte over de gang van zaken in de klas door middel van de nieuwsbrief				
Ik houd ouders op de hoogte over de gang van zaken in de klas door middel van de email.				
Ik evalueer de contactmomenten die ik met ouders heb gehad				

VERVOLG OUDERBETROKKENHEID	Past helemaal bij mij	Past bij mij	Past niet bij mij	Past helemaal niet bij mij
Ik overleg met andere leerkrachten over de communicatie met ouders				
Ik overleg met intern begeleiders over de communicatie met ouders				
Ik overleg met de directie over de communicatie met ouders				
Ik beoordeel aan de hand van zelfreflectie wat mijn sterke en verbeterpunten zijn wat betreft het communiceren met ouders				
Opmerkingen.....				

A2. Ouderbetrokkenheid

Geef bij de onderstaande stellingen met een kruisje aan of u ouders daarbij wel of niet betrekt. In de laatste kolom kunt u extra aangeven of u ouders daarbij zou willen betrekken.

Ik betrek ouders bij:	Ik betrek ouders hierin	Ik betrek ouders hier niet in	Ik zou ouders hierin willen betrekken
Het deelnemen aan excursies en reisjes			
Het voorlezen op school			
Contact momenten met andere ouders			
Het bespreken van vorderingen van uw kind			
Het formuleren van een visie op ouderbetrokkenheid			
De medezeggenschapsraad			
De ouderraad			
Het ondersteunen bij het maken van huiswerk			
Het maken van beleidsbeslissingen			
Het opstellen van handelingsplannen			
Het overleggen over opvoedingsideeën			
Overleg met de directie			
Overleg met de intern begeleiders			
Anders, namelijk...			

A3. Ouderbetrokkenheid

Vul de antwoorden in.

Mijn positieve ervaringen met de organisatie van ouderbetrokkenheid op school zijn:
.....
.....
Mijn negatieve ervaringen of moeilijkheden met de organisatie van ouderbetrokkenheid op school zijn:
.....
.....

De (eventuele) verbeterpunten van ouderbetrokkenheid op school zijn volgens mij:
.....
.....

Bedankt voor het invullen van de vragenlijst.

Bijlage 3. Interview ouderbetrokkenheid directie SBO de Meander

Er wordt een onderzoek uitgevoerd met als onderwerp 'ouderbetrokkenheid'. Ouderbetrokkenheid is de wisselwerking tussen ouders en school waarin het gezamenlijk belang, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van het kind in de opvoeding en het onderwijs, constant voor ogen wordt gehouden. Met dit interview hoopt de onderzoeker zicht te krijgen op de manier waarop SBO de Meander volgens de directie ouderbetrokkenheid organiseert en wat de ervaringen met die manier van organiseren zijn. De antwoorden worden anoniem verwerkt in het verslag. De directie wordt, na afloop van het onderzoek, van de conclusies op de hoogte gebracht. Het interview zal ongeveer 20 tot 25 minuten in beslag nemen.

1. In de literatuur wordt geschreven dat het onderwerp 'ouderbetrokkenheid' gedragen moet worden door het hele team. Welke teamleden of andere mensen zijn betrokken bij het vormgeven van de ouderbetrokkenheid?
2. Is er sprake van een geïntegreerde aanpak op ouderbetrokkenheid? Dit wil zeggen dat er afspraken zijn gemaakt wie voor welke onderdelen verantwoordelijk zijn.
3. Op welke manier wordt de inzet van deze betrokkenen gevraagd bij het vormgeven van de ouderbetrokkenheid?
4. Op welke manier wordt op uw school de ouderbetrokkenheid vormgegeven?
5. Heeft uw school een visie geformuleerd op ouderbetrokkenheid? Zo ja, wat staat daarin? Is de visie gericht op een langdurige samenwerking en in hoeverre wordt er in de visie aandacht besteed aan dialoog met ouders?
6. Bij welke activiteiten op uw school wordt de inzet van ouders gevraagd?
7. Op welke manier brengt uw school ouders op de hoogte van nieuws, leervorderingen, problemen en andere zaken?
8. Welke positieve ervaringen heeft u met de organisatie van ouderbetrokkenheid op uw school?
9. Welke knelpunten ervaart u in de organisatie van ouderbetrokkenheid op uw school?
10. Wat is de houding van leerkrachten en ouders ten opzichte van elkaar en op wat voor manier wordt er volgens u tussen beide gecommuniceerd?
11. Wat is de houding van u (de directie) en ouders ten opzichte van elkaar en op wat voor manier wordt er volgens u tussen beide gecommuniceerd?
12. Hebben de eerder genoemde positieve ervaringen een relatie met de houding van de leerkrachten en de directie ten opzichte van de ouders?
13. Hebben deze genoemde knelpunten volgens u een relatie met de houding van de leerkrachten en de directie ten opzichte van de ouders?
14. Volgens de literatuur is een mooi initiatief zoals de medezeggenschapsraad niet altijd effectief. Welke ervaringen heeft u daarmee?
15. Wat zou u kunnen doen om het onderwerp ouderbetrokkenheid meer op de agenda van de leerkrachten te zetten?
16. Op welke manier wordt er tijdens vergaderingen of andere momenten aandacht besteed aan het communiceren met ouders?

17. In hoeverre worden de leerkrachten door u of andere betrokkenen ondersteunt in het evalueren en reflecteren van contactmomenten met ouders?
18. Heeft u behoefte om de ouderbetrokkenheid op uw school te vergroten? Zo ja, waar liggen die behoeften?

Bijlage 4. Interview ouderbetrokkenheid directie andere SBO scholen

Er wordt een praktijkgericht onderzoek uitgevoerd met als onderwerp 'ouderbetrokkenheid'. Ouderbetrokkenheid is de wisselwerking tussen ouders en school waarin het gezamenlijk belang, namelijk het zo goed mogelijk ondersteunen van het kind in de opvoeding en het onderwijs, constant voor ogen wordt gehouden. Met dit interview hoopt de onderzoeker zicht te krijgen op de manier waarop andere SBO scholen ouderbetrokkenheid organiseren en wat de ervaringen met die manier van organiseren zijn. De antwoorden worden anoniem verwerkt in het verslag. U wordt, na afloop van het onderzoek, van de conclusies op de hoogte gebracht. Het interview zal ongeveer 25 tot 30 minuten in beslag nemen.

1. In de literatuur wordt geschreven dat het onderwerp 'ouderbetrokkenheid' gedragen moet worden door het hele team. Welke teamleden of andere mensen zijn betrokken bij het vormgeven van de ouderbetrokkenheid?
2. Op welke manier wordt de inzet van deze betrokkenen gevraagd bij het vormgeven van de ouderbetrokkenheid?
3. Op welke manier wordt op uw school de ouderbetrokkenheid vormgegeven?
4. Heeft uw school een visie geformuleerd op ouderbetrokkenheid? Zo ja, wat staat daarin?
5. Bij wat voor activiteiten op uw school wordt de inzet van ouders gevraagd?
6. Op welke manier brengt uw school ouders op de hoogte van nieuws, leervorderingen, problemen en andere zaken?
7. Welke positieve ervaringen heeft u met de organisatie van ouderbetrokkenheid op uw school?
8. Welke knelpunten ervaart u in de organisatie van ouderbetrokkenheid op uw school?
9. Wat is de houding van leerkrachten en ouders ten opzichte van elkaar en op wat voor manier wordt er volgens u tussen beide gecommuniceerd?
10. Wat is de houding van u (de directie) en ouders ten opzichte van elkaar en op wat voor manier wordt er volgens u tussen beide gecommuniceerd?
11. Hebben de eerder genoemde positieve ervaringen een relatie met de houding van de leerkrachten en de directie ten opzichte van de ouders?
12. Hebben de eerder genoemde knelpunten volgens u een relatie met de houding van de leerkrachten en de directie ten opzichte van de ouders?
13. Heeft u behoefte om de ouderbetrokkenheid op uw school te vergroten? Zo ja, waar liggen die behoeften?
14. Welke positieve ervaringen hebben ouders met de organisatie van ouderbetrokkenheid op uw school?
15. Welke knelpunten ervaren ouders in de organisatie van ouderbetrokkenheid op uw school?
16. Hebben ouders de behoefte om de ouderbetrokkenheid op uw school te vergroten? Zo ja, waar liggen die behoeften?
17. Op welke manier wordt er tijdens vergaderingen of andere momenten aandacht besteed aan het communiceren met ouders?
18. In hoeverre worden de leerkrachten door u of andere betrokkenen ondersteund in het evalueren en reflecteren van contactmomenten met ouders?

19. Wordt regelmatig contact ook bemoeilijkt doordat veel kinderen met busjes naar school worden gebracht? Zo ja, op wat voor manier proberen jullie dit op te lossen?
20. Heeft u aanbevelingen voor SBO de Meander om de ouderbetrokkenheid op een effectieve manier vorm te geven?